

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики та прикладної економіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему
**Міжнародні спортивні змагання: аналіз
наслідків для економіки країни**

Виконав: студент 2 курсу, групи ЕП-61
спеціальності 051 «Економіка»,
освітня програма «Прикладна економіка»

Стародубцев Даніїл Дмитрович

Керівник: Меркулова Тамара Вікторівна,
професор, доктор економічних наук

Рецензент _____

Харків - 2025

Анотація

Стародубцев Д. Д. Міжнародні спортивні змагання: аналіз наслідків для економіки країни (керівник: д. е. н., проф. Меркулова Т. В.).

Розкрито сутність міжнародних спортивних змагань як мега-подій, що впливають на соціальну, культурну, політичну, економічну та іміджеву сфери країни-господарки. Проаналізовано класифікацію змагань, їх функції та економічні наслідки, включаючи позитивні (зростання ВВП, туризм, інвестиції) та негативні (перевищення витрат, борги) ефекти. На прикладі Євро-2012 в Україні оцінено мультиплікаторний ефект, регіональний розподіл та довгостроковий вплив на інфраструктуру й зайнятість. Запропоновано перспективи подальших досліджень: удосконалення економіко-математичних моделей, регіональний аналіз, соціальний вимір, сталість та бенчмаркінг.

Ключові слова: спортивні змагання, економічні наслідки, мультиплікаторний ефект, туризм, інвестиції, інфраструктура, імідж країни.

Summary

Starodubtsev D. D. International sports competitions: analysis of consequences for the country's economy (Scientific supervisor: sc. d., prof. Merkulova T. V.)

The essence of international sports competitions as mega-events influencing the social, cultural, political, economic, and image spheres of the host country is revealed. The classification of competitions, their functions, and economic consequences, including positive (GDP growth, tourism, investments) and negative (cost overruns, debts) effects, are analyzed. Using the example of Euro-2012 in Ukraine, the multiplier effect, regional distribution, and long-term impact on infrastructure and employment are evaluated. Prospects for further research are proposed: improvement of economic-mathematical models, regional analysis, social dimension, sustainability, and benchmarking.

Keywords: sports competitions, economic consequences, multiplier effect, tourism, investments, infrastructure, country image.

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ СПОРТИВНІ ЗМАГАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН	7
1.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ФУНКЦІЇ	7
1.2. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ ЗМАГАНЬ	13
1.3. РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ДО МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ.....	15
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: АНАЛІЗ СВІТОВИХ КЕЙСІВ.....	19
2.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ СПОРТИВНИХ ПОДІЙ	19
2.2. ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ: КОНТРАСТ БАРСЕЛОНИ-1992 ТА АФІН-2004	23
2.3. ЧЕМПІОНАТ СВІТУ 2022 У КАТАРІ	26
2.4. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЄВРО-2012 В УКРАЇНІ.....	30
2.5. МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИПЛІКАТОРНОГО ПІДХОДУ (НА ПРИКЛАДІ ЄВРО-2012 ДЛЯ УКРАЇНИ).....	33
РОЗДІЛ 3. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	47
3.1. УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АНАЛІЗУ.....	47
3.2. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	50
3.3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	53
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	59

ВСТУП

В умовах глобалізації міжнародні спортивні змагання дедалі частіше розглядаються не лише як спортивні події, а і як інструмент соціально-економічного розвитку та формування міжнародного іміджу держав. Проведення таких мега-подій, як Олімпійські ігри, чемпіонати світу та континентальні першості, є не лише питанням престижу, а й масштабною економічною подією, здатною генерувати значні фінансові потоки, стимулювати розвиток інфраструктури, підвищувати зайнятість, активізувати інвестиційні процеси та формувати довгостроковий соціально-економічний спадок. Попри це, наукова та прикладна дискусія щодо економічної доцільності проведення спортивних мега-подій залишається відкритою, що обумовлює актуальність дослідження.

Особливої значущості тема набуває у контексті України, яка у 2012 році спільно з Польщею приймала Чемпіонат Європи з футболу. Євро-2012 стало найбільшим інфраструктурним проектом за роки незалежності, продемонструвавши як значний позитивний вплив на розвиток транспортної та туристичної інфраструктури, так і певні фінансові ризики. Комплексна оцінка наслідків таких заходів дозволяє глибше зрозуміти механізми дії прямих, непрямих та індукованих ефектів, а також виробити рекомендації щодо підвищення ефективності майбутніх інвестицій у спортивні проекти.

Актуальність теми магістерської роботи зумовлена необхідністю системного економічного аналізу міжнародних спортивних змагань як інструменту розвитку економіки країни, оцінки їх прямого та опосередкованого впливу, а також обґрунтування стратегічних підходів до управління інфраструктурною спадщиною. Додаткового значення набуває інтеграція сучасних цифрових технологій у сферу спорту, що відкриває нові можливості для підвищення конкурентоспроможності спортсменів і розвитку споріднених галузей, зокрема медичного обладнання та спортивної аналітики.

Метою магістерської роботи є проведення комплексного економічного аналізу наслідків організації міжнародних спортивних змагань для економіки країни. Оцінка їх впливу на макроекономічні показники, інфраструктурний

розвиток і довгострокову економічну динаміку на прикладі світових кейсів та ЄВРО-2012 в Україні.

Для досягнення мети поставлено такі основні завдання:

- розкрити сутність міжнародних спортивних змагань та їх соціально-економічні функції;
- проаналізувати теоретичні підходи до оцінки економічного впливу спортивних мега-подій;
- дослідити світові практики (Барселона-1992, Афіни-2004, Катар-2022) та порівняти їх результати;
- оцінити економічні наслідки проведення ЄВРО-2012 в Україні;
- здійснити моделювання економічного ефекту спортивного заходу на основі мультиплікаторного підходу;
- сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності майбутніх спортивних проєктів в Україні.

Методи дослідження: системний та структурно-функціональний аналіз, методи економічного моделювання, зокрема міжгалузевий аналіз «затрати–випуск», порівняльний аналіз, методи оцінки доданої вартості, аналіз витрат і вигод, елементи статистичного та інституційного аналізу.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до оцінювання економічних наслідків спортивних мега-подій із синтезом світових кейсів, моделюванням мультиплікативного впливу інвестицій на прикладі України та інтеграцією цифрових технологій як нового чинника економічного ефекту спортивних змагань. Запропоновано удосконалений підхід до оцінки довгострокової інфраструктурної спадщини з урахуванням ризиків та оптимізації витрат.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання органами державної влади при плануванні спортивних проєктів, формуванні державних інвестиційних програм, розробці стратегії залучення іноземних інвестицій, а також у діяльності спортивних організацій і підприємств, які інтегрують сучасні цифрові технології в підготовку спортсменів.

Основні положення та результати магістерської роботи були представлені на XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції, Форум молодих економістів-кібернетиків “Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід”, де отримали позитивні відгуки наукової спільноти. Матеріали дослідження опубліковано у формі тез у збірнику конференції (Стародубцев Д.Д., 2025).

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 64 сторінки, вона містить 13 таблиць, 2 рисунки, список використаних джерел із 43 найменувань. Перший розділ присвячений теоретичним засадам та сутності міжнародних спортивних змагань. У другому розділі здійснено аналіз світових кейсів та оцінку їх соціально-економічних наслідків. Третій розділ містить підсумкові висновки, практичні рекомендації та напрями подальших досліджень.

РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ СПОРТИВНІ ЗМАГАННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

1.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ФУНКЦІЇ

Міжнародні спортивні змагання є найбільшими подіями, які впливають на соціальну, культурну та економічну галузь країни, яка їх організує. Вони дозволяють країнам взаємодіяти між собою, встановлювати зв'язки, показувати себе як економічно потужну та привабливу для туристів країну. Такі мега-заходи є важливим засобом створення позитивного образу країни на міжнародному рівні. В історичному контексті основною метою таких заходів була в популяризація спорту, створення дружніх міжнародних зв'язків та розвиток фізичної культури країни. Але з часом, разом із розвитком глобалізації, спортивні змагання стали більш комплексними і стали потужним економічним інструментом, який може впливати на безліч різноманітних сфер та галузей, таких як: інвестиції, зайнятість, туризм, розвиток інфраструктури, тощо.

Міжнародні спортивні змагання можна класифікувати за різними критеріями (таблиця 1):

- 1) За масштабом: від місцевих турнірів до глобальних подій, таких як Олімпійські ігри та Чемпіонати світу з футболу.
- 2) За періодичністю: одноразові або регулярні події.
- 3) За організаторами: заходи, організовані міжнародними спортивними федераціями, національними олімпійськими комітетами або іншими організаціями.

Таблиця 1

Класифікація міжнародних змагань за критеріями

Назва заходу	Масштаб	Періодичність	Організатор
Олімпійські ігри	Світовий	Кожні 4 роки	МОК
Чемпіонат світу з футболу	Світовий	Кожні 4 роки	FIFA
Європейські ігри	Континентальний	Кожні 4 роки	ЄОК

Джерело: авторська розробка на основі (FIFA, 2022)

Сучасні наукові підходи виділяють кілька основних функцій міжнародних спортивних заходів:

а) Соціальна функція - це вплив спортивних подій на суспільство країни-господаря, який здійснюється через зміни в поведінці людей. Вона поділяється на:

- формування здорового способу життя - організація подій стає сильним стимулом для поширення фізичного виховання, підвищує загальну освідомленість про переваги активного способу життя (Weed et. al., 2015);
- популяризацію спорту - створення нових спортивних приміщень та активне висвітлення успіхів спортсменів, що надихає громадян залучитися до спорту;
- соціальну згуртованість - спільні емоційні переживання під час міжнародних змагань можуть сприяти зростанню національної ідентичності, соціального капіталу та рівня суспільної довіри.

б) Культурна функція - проявляється через використання спортивної платформи як засобу для ведення культурного діалогу між різними країнами. Її складовими частинами є:

- сприяння міжкультурному обміну - спортивні заходи об'єднують атлетів, туристів і представників ЗМІ з усього світу, створюючи унікальні умови для відкритого спілкування та подолання культурних бар'єрів (United Nations, 2023);
- поширення національних традицій та цінностей - церемонії відкриття, культурні програми та знайомство з місцевими пам'ятками слугують засобом презентації багатой національної спадщини, мистецтва й ідентичності країни-господаря;
- зміцнення міжнародного співробітництва - спільна організація турнірів і участь у змаганнях сприяють налагодженню взаєморозуміння між народами та створюють основу для тривалого партнерства.

в) Політична функція - міжнародні спортивні заходи перетворилися на потужний інструмент зовнішньої політики та геополітичного впливу. Цю функцію можна використовувати для:

- використання спорту як засобу дипломатії - спортивні події створюють нейтральні умови для проведення зустрічей між державами на найвищому рівні. Вони сприяють зміцненню міждержавних відносин і забезпечують можливість вирішення складних питань у нейтральній атмосфері;
- реалізації “м'якої сили” - організація грандіозного спортивного заходу є засобом демонстрації світовій спільноті здатності країни забезпечувати стабільність, політичну зрілість і ефективне управління. Це значно підвищує міжнародний авторитет держави (Smith, 2005);
- легітимізації політичних режимів - для деяких держав спортивні заходи стають інструментом, за допомогою якого закріплюється внутрішня і зовнішня підтримка політичного курсу, а також демонструються досягнення та прогрес країни.

г) Економічна функція - має чітко виражений вплив, який можна виміряти через наслідки організації змагань. Складові частини наступні:

- стимулювання економічного розвитку - активізація фінансових потоків завдяки туризму, продажу квитків, залученню спонсорів та реалізації медіа-прав;

- залучення інвестицій і створення робочих місць - масштабні інфраструктурні проекти, такі як будівництво стадіонів, транспортних вузлів і готелей, залучають значні інвестиції, забезпечуючи як тимчасову, так і постійну зайнятість у сфері будівництва, туризму і обслуговування (Hagn & Maennig, 2009);

- розвиток інфраструктури - оновлення транспортної, комунікаційної й спортивної інфраструктури, яка після проведення змагань стає довгостроковим ресурсом для громади;

- формування ринку спортивних послуг - стимулювання розвитку професійного управління, маркетингу і консалтингу в спортивній галузі.

д) Іміджева (маркетингова) функція - вона, хоча й тісно переплітається з політичною та культурною сферами, заслуговує на окреме виділення завдяки її прямому впливу на формування національного бренду та туристичну привабливість країни. Вплив виявляється в:

- формуванні позитивного іміджу держави - великі спортивні чи культурні події стають наймасштабнішою та найефективнішою глобальною рекламною кампанією. Завдяки якісному висвітленню у медіа мільйони глядачів по всьому світу формують своє враження про країну-організатора;

- зростанні туристичної привабливості - широка міжнародна презентація країни-господаря сприяє розвитку туризму, перетворюючи країну в популярний напрямок серед мандрівників;

- глобальному позиціонуванні - успішне проведення масштабного заходу зміцнює статус країни у світовій спільноті, презентуючи її як сучасного, безпечного та здатного вирішувати складні глобальні завдання гравця.

Економічний вплив таких заходів можна оцінити через кілька ключових аспектів:

1. Мультиплікаторний ефект: вплив спортивних заходів суттєво перевищує обсяг прямих витрат на їх проведення завдяки дії ефекту мультиплікатора.

В основі механізму лежить те, що витрати на організацію, включаючи закупівлю матеріалів і оплату праці будівельників, а також витрати на самі

змагання (туристичні витрати, купівля медіа-прав, тощо) не зосереджуються лише в одному секторі, а активно розподіляються між різними сферами економіки.

Стимулювання суміжних галузей пояснюється тим, що первинні витрати на організацію заходу формують додаткові доходи в інших секторах економіки, таких туризм, готельна індустрія, роздрібна торгівля, транспорт і послуги. Це забезпечує відчутне зростання валового внутрішнього продукту регіону та країни.

Фіскальні наслідки проявляються у збільшенні податкових надходжень до державного та місцевого бюджетів, включаючи податок на додану вартість, податок на прибуток і митні платежі.

2. Розвиток та модернізація інфраструктури: проведення масштабних заходів часто стає рушійною силою для реалізації інфраструктурних проєктів, які раніше залишалися у стані очікування.

Проведення масштабних заходів часто стає рушійною силою для реалізації інфраструктурних проєктів, які раніше залишалися у стані очікування. Саме ці ініціативи формують найбільш вагомую та довготривалу спадщину від подібних подій (Billings & Holladay, 2012).

Створення нових або капітальна модернізація існуючих спортивних споруд, таких як стадіони, арени та навчально-тренувальні центри. Після завершення події ці об'єкти можуть ефективно використовуватися для занять масовим спортом або приймання майбутніх міжнародних змагань.

Розширення та удосконалення транспортної мережі, включно з оновленням аеропортів, будівництвом сучасних ліній метро і швидкісних залізниць. Це сприяє підвищенню рівня мобільності як для громадян, так і для бізнесу.

Значне збільшення кількості готелів і модернізація систем зв'язку. Ці оновлення зміцнюють позиції країни як конкурентоспроможного туристичного та ділового напрямку, забезпечуючи високий рівень зручності для відвідувачів і гостей.

3. Залучення інвестицій: спортивні мега-заходи є потужним магнітом для залучення як прямих, так і непрямих капіталовкладень.

Іноземні інвестиції: успішна організація заходу демонструє політичну стабільність та організаційну ефективність країни, знижуючи ризики для іноземних інвесторів. Інвестиції спрямовуються не лише у спортивну сферу, але й у суміжні галузі, такі як енергетика або нерухомість.

Внутрішні інвестиції: стимулювання приватного сектору всередині країни до інвестування в проєкти, пов'язані з обслуговуванням туристів, модернізацією виробництва та розвитком спортивного маркетингу.

Спонсорство та партнерство: залучення великих глобальних корпорацій як спонсорів не лише забезпечує фінансування, але й підвищує міжнародний бізнес-авторитет країни.

4. Створення робочих місць: економічна активність, спричинена підготовкою та проведенням змагань, призводить до значного збільшення зайнятості.

Тимчасові робочі місця: це стосується фаз будівництва інфраструктури, організації заходів (охорона, логістика, обслуговування, перекладачі) та обслуговування туристів під час події.

Постійні робочі місця: створення довгострокових робочих місць, пов'язаних з експлуатацією нових спортивних об'єктів, управлінням модернізованою транспортною системою та постійним зростанням туристичного сектору після змагань.

Розвиток людського капіталу: заходи вимагають підвищення кваліфікації персоналу в галузі спортивного менеджменту, гостинності та ІТ-технологій, що є нематеріальною економічною спадщиною.

Економічна сутність проведення міжнародних спортивних змагань полягає в організації комплексного господарського процесу, що охоплює виробництво, розподіл та споживання спортивних послуг. Підготовка і реалізація таких заходів спричиняють потужний мультиплікативний вплив на суміжні галузі економіки, серед яких туризм, транспорт, готельний бізнес, харчова індустрія, медіа та розважальні послуги (Szymanski, 2009). Фінансування таких проєктів передбачає

залучення як державного бюджету, так і приватного сектору через інвестиції, внески спонсорів, продаж квитків та медіаправа. Завдяки цьому міжнародні змагання розглядаються як стратегічно значущі проекти із значним економічним потенціалом та водночас певними ризиками.

Ці заходи також створюють унікальні товари і послуги, що мають не лише матеріальну, але й символічну цінність. До таких можна віднести спортивну атрибутику, квитки, туристичні пакети, медійні трансляції та рекламні продукти. Формування цих продуктів перетворює спорт на складну економічну діяльність, яка інтегрує компоненти ринку послуг, маркетингових стратегій та шоу-бізнесу.

Макроекономічний вплив спортивних змагань є важливим аспектом їхнього оцінювання. Проведення подій такого масштабу здатне підвищувати рівень валового внутрішнього продукту країни, стимулювати зайнятість населення, активізувати зовнішньоекономічну діяльність і змінювати динаміку платіжного балансу. Водночас існують ризики нераціональних витрат бюджетних коштів і недостатньо ефективного використання інфраструктури після завершення заходу (Baade & Matheson, 2016).

Отже, міжнародні спортивні змагання потрібно розглядати як складний соціально-економічний феномен, що поєднує спортивні, культурні, політичні та економічні аспекти. Їх ключова мета - сприяти розвитку спорту та міжнаціональній взаємодії, тоді як економічна сутність полягає у здібності генерувати додану вартість, створювати нові ринки та підтримувати міжнародну економічну інтеграцію.

1.2. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ ЗМАГАНЬ

Дослідження економічного впливу міжнародних спортивних змагань у глобальному контексті свідчить про значну різницю у фінансових результатах, що зумовлено якістю стратегічного планування спадщини та ефективністю використання інфраструктури. Детальний аналіз конкретних прикладів дозволяє визначити як моделі успішної економічної трансформації, так і випадки фінансових ризиків для країн-організаторів.

Олімпійські ігри 1992 року в Барселоні стали прикладом раціонального підходу до використання великого спортивного заходу як рушія регіонального розвитку. Наукові звіти доводять, що місто інтегрувало олімпійські проекти у широку стратегію розвитку міської інфраструктури та економіки.

Барселона переважно інвестувала у модернізацію транспортної мережі та туристичних зон, таких як набережні та розв'язки, залишивши спортивні споруди у другорядній ролі. Це не лише забезпечило значне зростання туристичного потоку, але й сприяло економічній стабільності, перетворивши місто на популярний туристичний напрямок з успішним використанням спадщини (Andranovich et. al., 2001).

Олімпійські ігри 2004 року в Афінах демонструють протилежний сценарій, коли відсутність стратегії використання спадщини призвела до невиправданих витрат. Ключовою проблемою стало те, що планів щодо використання спортивних споруд після Ігор попросту не було розроблено. Чимала частина інфраструктури стала непотрібною або функціонувала обмежено. Це спричинило тривалі витрати на утримання об'єктів, створивши значний фінансовий тягар для держави, що підтверджується економічними оцінками того періоду (Zimbalist, 2015).

Чемпіонат світу з футболу 2022 року в Катарі є прикладом значних інвестицій у розвиток спортивної та транспортної інфраструктури в умовах маленького внутрішнього ринку.

Турнір став імпульсом до створення нових робочих місць (таблиця 2) та активізації туристичного сектора у короткостроковій перспективі. Проте науковці висловлюють побоювання щодо економічної життєздатності таких масштабних вкладень у довгостроковій перспективі, враховуючи обмежену потребу країни в інфраструктурі такого рівня. Цей випадок підкреслює важливість раціонального обґрунтування інвестицій у постійні активи для малих економік (FIFA, 2022).

Таблиця 2

Економічний вплив міжнародних спортивних змагань

Заходи	Зростання ВВП, %	Створені робочі місця, тис.
Барселона 1992	1,5	120
Афіни 2004	0,8	80
Катар 2022	2	150

Джерело: авторська розробка на основі (Andranovich et. al., 2001; Zimbalist, 2015; FIFA, 2022)

Таблиця 3

Бюджет та витрати на інфраструктуру спортивних змагань

Заходи	Країна	Бюджет, \$ млрд	Витрати на інфраструктуру, млрд дол.
Олімпіада 1992	Іспанія	9	4
Олімпіада 2004	Греція	15	12
Чемпіонат світу 2022	Катар	220	220

Джерело: авторська розробка на основі (Zimbalist, 2015) та (Bibolov et. al., 2024)

Міжнародна практика доводить, що економічний успіх великих спортивних заходів не є гарантованим. Він залежить від глибокого стратегічного планування, інтеграції вкладень у національні чи регіональні плани розвитку та належного управлінського контролю. Ефективність заходу вимірюється не лише фінансовими показниками залучених коштів, а й здатністю країни трансформувати подію у економічний і соціальний спадок.

1.3. РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ДО МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

У сучасному цифровому світі міжнародні спортивні змагання переживають стрімкий розвиток, перетворюючись на високотехнологічні події, де технології відіграють ключову роль у всіх аспектах - від підготовки атлетів до трансляції та

взаємодії з фанатами. Цифровізація спорту почалася з впровадження базових інструментів, таких як GPS-трекери для моніторингу руху, і еволюціонувала до складних систем на основі штучного інтелекту і віртуальної реальності. Використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати тренувальні процеси, підвищити рівень безпеки та забезпечити більш об'єктивне суддівство змагань. Наприклад, під час Олімпійських ігор у Токіо-2020 та Парижі-2024 штучний інтелект використовувався для аналізу даних у реальному часі, що допомагало тренерам коригувати стратегії та запобігати травмам, сприяючи загальному зростанню спортивної індустрії до 500 млрд доларів на рік (Hivenet, 2024). Цифровізація також стимулює економічний ріст країн-господарок через інновації, такі як смарт-стадіони з AR-додатками для глядачів, що збільшує доходи від туризму та спонсорства.

Впровадження цифрових технологій у міжнародні спортивні змагання охоплює широкий спектр застосувань, особливо у підготовці спортсменів, де вони забезпечують персоналізований підхід і максимальну ефективність. Носимі пристрої, такі як фітнес-трекери та сенсори, моніторять фізіологічні показники - серцевий ритм, рівень кисню в крові та біомеханіку рухів - дозволяючи запобігати перевантаженням і оптимізувати тренування. Віртуальна реальність імітує змагальні сценарії, допомагаючи атлетам тренувати реакцію та тактику без фізичного ризику, як у випадку з футболістами NFL, де VR-симулятори покращують прийняття рішень. Штучний інтелект аналізує продуктивність, прогнозує результати та знаходить таланти, тоді як відеоаналітика та системи типу VAR забезпечують справедливість на змаганнях. Ці технології не тільки підвищують конкурентоспроможність, але й сприяють запобіганню травмам, роблячи підготовку до спортивних змагань більш науковою та ефективною, з потенціалом зростання продуктивності атлетів на 10-20% (Jobs in Sports, 2025). Особливе значення мають цифрові технології в підготовці спортсменів, оскільки вони дозволяють створювати індивідуальні програми, інтегруючи дані з різних джерел для досягнення піку форми.

У контексті аналізу економічних наслідків міжнародних спортивних змагань важливим є розгляд практичних інструментів, які забезпечують підготовку атлетів і впливають на економіку країни через інновації в медичній сфері. Під час переддипломної практики на підприємстві ТОВ НВП “DX-SYSTEMS”, яке спеціалізується на розробці, виробництві та сервісі медичного обладнання для функціональної діагностики, було вивчено, як такі технології інтегруються в спортивну медицину.

Продукція підприємства застосовується в спортивних організаціях для профілактики травм, оцінки фізичного стану атлетів та реабілітації. Наприклад, ЕЕГ (електроенцефалографія) використовується для нейрофідбеку - методу тренування мозкової активності, який покращує концентрацію та стресостійкість спортсменів, що критично для міжнародних змагань. Аналогічно, ЕМГ (електроміографія) допомагає оптимізувати тренувальні програми, запобігаючи перевантаженням м'язів, а РЕГ (реоенцефалографія) - слідкувати за кровообігом під час навантажень.

Економічний вплив таких технологій проявляється через мультиплікаторний ефект:

- інвестиції в медичне обладнання (наприклад, співпраця з університетами, як ХНУРЕ, для інтеграції штучного інтелекту) стимулюють зростання ВВП за рахунок створення робочих місць у біотехнологіях (близько 100-150 тис. у секторі охорони здоров'я в Україні) (Євростат, 2024);
- експорт: потенціал зростання до 1-2 млн доларів на рік для DX-SYSTEMS та туризму. На прикладі Євро-2012 в Україні, де подібне обладнання могло б використовуватися для діагностики учасників. Це сприяло б регіональному розвитку та іміджу країни як інноваційного хабу.

Результати проходження практики дозволяють стверджувати, що інтеграція подібних технологій у підготовку до спортивних мега-подій може позитивно впливати як на спортивні результати, так і на економічні показники суміжних галузей. Вона генерує економічні вигоди - від локальної зайнятості (розробка ПЗ та апаратури) до глобальних партнерств (з МОК чи UEFA). Рекомендації

включають державну підтримку грантами, що може збільшити внесок сектора в ВВП на 0.5-1% до 2030 року, аналогічно ефекту від Олімпіади в Токіо-2020, де було зростання на 0.5% через туризм і спонсорство (OECD, 2025).

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ: АНАЛІЗ СВІТОВИХ КЕЙСІВ

2.1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ СПОРТИВНИХ ПОДІЙ

Оцінка економічного впливу спортивних подій є важливим елементом дослідження міжнародних змагань, оскільки дозволяє визначити доцільність інвестицій, ефективність використання ресурсів та потенційні ризики. В науковій літературі виділяють кілька основних підходів:

Мультиплікаторний підхід виступає базовим економічним інструментом для оцінки загального впливу масштабних спортивних заходів на економіку держави, яка приймає такі події. Його головна перевага полягає у можливості показати не лише прямі фінансові потоки, а й подальший вплив, який вони створюють у взаємозалежній економічній системі (Matheson, 2009). Цей підхід поділяє загальний економічний ефект на три складові: прямий, непрямий та індукований ефекти (таблиця 4).

- 1) Прямий ефект є першочерговим внеском, який безпосередньо вимірюється через витрати, здійснені в рамках організації спортивної події. В нього входять:
  - витрати організаторів: інвестиції в будівництво й оновлення спортивної інфраструктури, логістика, забезпечення безпеки, адміністративна діяльність та закупівля необхідного обладнання;
  - витрати спонсорів та медіакомпаній: ліцензування, трансляційні права, рекламні кампанії;
  - витрати відвідувачів: гроші, спрямовані іноземними чи внутрішніми туристами на проживання, харчування, транспорт та розваги під час змагань.

Ці витрати стають прямим джерелом доходу для місцевих підприємств і провайдерів послуг.

2) Непрямий ефект складається з економічних наслідків в інших сферах бізнесу, які виникають завдяки початковим витратам. Складові цього ефекту наступні:

- ланцюги постачання: наприклад готель, що отримав дохід від туристів (прямий ефект). Він використовує кошти для купівлі необхідних товарів і послуг у місцевих постачальників;
- зростання попиту: призводить до підвищеного попиту на сировину та послуги в галузях, що опосередковано залучені до обслуговування заходу;
- посилення економічної активності: у результаті капітал активніше циркулює між підприємствами регіону, що сприяє їх розвитку.

Непрямий ефект демонструє бізнесову взаємодію між галузями в рамках економіки регіону.

3) Індукований ефект є заключною ланкою і пов'язаний із підвищенням доходів домогосподарств та їх впливом через розширення споживання. Поділяється на:

- зростання доходів та зайнятості: компанії, які виграли від попередніх двох ефектів, підвищують зарплату працівникам або створюють нові робочі місця;
- активізацію споживання: люди, отримавши додатковий дохід, спрямовують кошти на побутові потреби, стимулюючи таким чином економіку;
- широкий вплив на економіку: ефект чіпляє навіть ті сектори, які не мали безпосереднього відношення до спортивного заходу;

Індукований ефект відображає поліпшення матеріального становища домогосподарств і внесок цих змін у подальший економічний розвиток через більш високу приватну споживчу активність.

Складові загального економічного ефекту

Ефект	Опис	Приклад
Прямий	Витрати організаторів і учасників	Квитки, спонсорство
Непрямий	Витрати суміжних галузей	Туризм, транспорт, готелі
Індукований	Вплив на доходи та зайнятість у економіці	Зарплати працівників, зайнятість

Джерело: авторська розробка на основі (Baade & Matheson, 2016; Preuss, 2004)

I. Аналіз витрат та вигод є фундаментальним інструментом у сфері стратегічного планування та економічного аналізу, який використовується для визначення доцільності реалізації міжнародних спортивних мега-заходів. Методологічна основа ґрунтується на ретельному порівнянні прогнозованих економічних вигод із загальними витратами, що виникають протягом усього життєвого циклу проєкту.

На основі розрахунків вигод і витрат формулюються два ключові показники оцінки ефективності проєкту: чиста приведена вартість і коефіцієнт співвідношення вигод до витрат. Проєкт вважається економічно ефективним, якщо чиста приведена вартість перевищує нульову межу або якщо коефіцієнт співвідношення вигод до витрат перевищує одиницю (Porter, 1999).

Таким чином, цей метод забезпечує базу для ухвалення економічно обґрунтованих рішень щодо доцільності залучення ресурсів держави до організації міжнародного спортивного мега-заходу.

II. Метод оцінки доданої вартості є важливим інструментом для аналізу економічного впливу міжнародних спортивних заходів на економіку країни або регіону. Він принципово відрізняється від мультиплікаторного методу, який акцентує увагу на загальних фінансових потоках, оскільки спрямований на точне вимірювання чистої створеної вартості (Lee & Taylor, 2005).

Цей підхід полягає у визначенні тієї частки валового внутрішнього продукту, яка утворилася завдяки діяльності, безпосередньо пов'язаній із проведенням спортивного заходу. Додана вартість відображає різницю між сукупною вартістю усіх вироблених товарів та послуг, і витратами на спожиті товари та послуги під час виробництва. Такий підхід забезпечує точну оцінку чистого внеску події у розвиток регіону.

III. Економетричні та статистичні моделі є одним із найбільш точних і науково обґрунтованих інструментів для оцінки економічного впливу міжнародних спортивних заходів. Завдяки використанню регресійного аналізу та складних статистичних методів, вони забезпечують можливість визначати зв'язки між проведенням таких подій і ключовими макроекономічними показниками.

Основний принцип цього підходу базується на аналізі історичних даних, які включають туристичні потоки, доходи, обсяги інвестицій і медійні показники. На основі цих даних створюються моделі, здатні прогнозувати чистий економічний ефект події на основні макроекономічні параметри, такі як зростання ВВП і рівень зайнятості населення. Цей інструмент дозволяє моделювати різні сценарії розвитку подій і виступає основою для стратегічного планування державної інвестиційної політики.

Кожен із цих підходів має свої сильні сторони та обмеження. Мультиплікаторний ефект добре ілюструє короткострокові економічні наслідки, проте не враховує довгострокових переваг, пов'язаних з розвитком інфраструктури. Аналіз витрат і вигод дозволяє здійснювати кількісну оцінку, однак його точність значною мірою залежить від надійності вихідних даних. Економетричні моделі сприяють прогнозуванню можливих сценаріїв розвитку, але для їх ефективного застосування необхідна наявність великих обсягів статистичної інформації.

2.2. Олімпійські ігри: КОНТРАСТ БАРСЕЛОНИ-1992 ТА АФІН-2004

Барселона 1992 року стала прикладом успішного використання Олімпійських ігор як механізму для всебічної міської трансформації. Основними аспектами цього процесу стали реорганізація прибережної території, реконструкція ключових транспортних магістралей, модернізація міського середовища, а також скоординована взаємодія державного і приватного секторів. Центральним принципом цієї стратегії була концепція ревіталізації міста, орієнтована на стале підвищення туристичної привабливості й загальної якості життя громадян.

Олімпіада в Афінах 2004 року була спробою уряду Греції досягти низки взаємопов'язаних цілей: відновлення національної гордості, підняття міжнародного престижу країни та стимулювання розвитку інфраструктури. Однак виявилися проблеми у вигляді відсутності довгострокової стратегії з утилізації частини побудованих об'єктів і недостатньої фінансової дисципліни. Це призвело до того, що значна частина інвестицій перетворилася на малоефективні та занедбані проєкти.

Олімпійські ігри в Барселоні 1992 року характеризувалися використанням змішаних джерел фінансування, включно з державними, муніципальними та приватними інвестиціями. Значну частину фінансування спрямували на розбудову інфраструктури з цивільним призначенням, зокрема транспортної мережі, прибережної інфраструктури та аеропортів. В результаті значні кошти було вкладено у довгострокові активи, які сприяли економічним вигодам навіть після завершення Ігор.

У випадку Афіньських ігор 2004 року оцінки загальних витрат суттєво варіюються. Згідно з урядовими звітами та численними дослідницькими роботами, загальні видатки оцінюються у межах від 9 до 13.5 мільярдів євро. Ця сума включає як прямі будівельні витрати, так і витрати на забезпечення безпеки, інфраструктурні проєкти та супутні ініціативи. Часткове фінансування здійснювалося за рахунок державного бюджету, що спричинило зростання

державного боргу та дефіциту як у період підготовки до Ігор, так і після їх завершення.

Проекти, реалізовані у рамках підготовки Барселони до Олімпійських ігор, були органічно включені у довгострокову стратегію розвитку міста. Серед ключових ініціатив виділялися масштабна реконструкція прибережних територій зі створенням сучасних пляжних зон, модернізація транспортної інфраструктури, а також покращення аеропортів і залізничного сполучення. Після завершення Ігор значна частина побудованих об'єктів отримала цивільне або комерційне призначення, що забезпечило тривале надходження доходів від туризму і сприяло підвищенню інвестиційної привабливості міста. У 1990-х та 2000-х роках спостерігалось суттєве зростання туристичного потоку, що підтверджується збільшенням пасажирообігу аеропорту.

Підготовка Афін до Олімпійських ігор супроводжувалася значними інвестиціями у створення спеціалізованих спортивних споруд, об'єктів для проживання атлетів, лабораторій та стадіонів. Однак після завершення заходу частина інфраструктури виявилася економічно нерентабельною для подальшого утримання. Багато об'єктів залишилися занедбаними або використовуються лише частково (Preuss, 2004). Відсутність стратегічних планів для післяолімпійського застосування даних споруд, а також нестача стабільних джерел фінансування їх обслуговування призвели до поступової деградації частини інфраструктури.

Короткострокові ефекти: обидва міста зазнали тимчасового економічного пожвавлення: процес будівництва створив нові робочі місця, а підвищений попит у сфері послуг дав поштовх для розвитку цих галузей під час підготовки та проведення Олімпійських ігор. Однак такі короткострокові ефекти не завжди автоматично переходять у довгострокову вигоду - це залежить від якості самих інвестицій та ефективності управління.

Довгострокові ефекти: Барселона продемонструвала позитивний довгостроковий результат завдяки мультиплікативному ефекту:

- поступове збільшення туристичних потоків,

- значне оновлення міської інфраструктури,
- зростання ринкової вартості нерухомості в окремих районах,
- інтеграція міста у глобальну економіку з акцентом на послуги та туризм.

Це дозволило місту оперативно покрити витрати й отримати додаткові економічні вигоди. Афіни зіткнулися з іншою реальністю: недостатній контроль над витратами та відсутність чіткої стратегії з використання побудованих об'єктів обмежили масштаб довгострокових переваг. Це, у свою чергу, сприяло посиленню фінансових труднощів Греції, котрі в наступному десятилітті переросли у глибоку економічну кризу.

У Барселоні Олімпійські ігри стали важливим інструментом для соціального оновлення. Завдяки цьому проєкту вдалося створити нові громадські простори, покращити умови життя та частково вирішити проблеми депресивних районів. З політичної точки зору проєкт здобув широку підтримку через відчутні та помітні зміни у благоустрої міста.

Що стосується Афін, то частина населення висловлювала невдоволення через величезні витрати та непрозорість укладених контрактів. Після завершення Ігор проблеми державного боргу та дефіциту бюджету набули вибухового політичного характеру. У посткризовий період Олімпіаду часто згадували як одну з причин погіршення фінансового стану країни, хоча прямий зв'язок між Іграми та економічною кризою все ще є предметом наукових дебатів.

Олімпійські ігри 1992 року в Барселоні слугують винятковим прикладом ретельно розробленої та інтегрованої стратегії, яка сприяла масштабній міській трансформації, сталому зростанню туристичних потоків та залученню інвестицій. Основними чинниками цього успіху стали акцент на розвиток загальнокорисної інфраструктури, ефективна координація між приватним і державним секторами, а також довгострокове стратегічне планування. Натомість Олімпіада 2004 року в Афінах демонструє ризики, пов'язані із значними державними витратами без належного планування подальшого використання спортивних об'єктів. Великі витрати на проведення ігор та будівельні проєкти

створили фіскальний тиск і призвели до появи малоефективних споруд, що в підсумку погіршило економічну ситуацію в наступні роки.

Із усього вищесказаного можна винести такі уроки та надати наступні політичні рекомендації:

- 1) Ігри слід розглядати як складову частину довгострокової стратегії міської трансформації, а не як окремий одноразовий проєкт.
- 2) Основний акцент варто зробити на розвиток інфраструктури загального користування, такої як транспортна система та громадські простори, особливо прибережні й урбанізовані райони, що будуть затребуваними і після завершення Ігор.
- 3) Необхідно ретельно продумати сценарії післяолімпійського використання всіх ключових споруд. Це дозволить забезпечити фінансову стійкість їхнього обслуговування за допомогою уніфікованих моделей оренди або публічно-приватного партнерства.
- 4) З самого початку проєкту мають бути запроваджені жорсткі правила прозорості тендерів та дієві антикорупційні механізми, які мінімізують ризики перевищення запланованого бюджету.
- 5) Особливу увагу слід приділити оцінці ризиків: що буде з бюджетом, якщо настане економічний спад, або хто нестиме відповідальність за утримання ключових об'єктів через десятки років.

2.3. ЧЕМПІОНАТ СВІТУ 2022 У КАТАРІ

Чемпіонат світу з футболу 2022 року, котрий відбувся у Державі Катар, став одним із найдорожчих спортивних заходів в історії. Згідно з оцінками Міністерства фінансів Катару, загальні витрати на підготовку та проведення турніру перевищили позначку в 200 мільярдів доларів США, що є значно більшим порівняно з обсягами інвестицій попередніх країн-організаторів. До цих витрат входили будівництво семи нових стадіонів і модернізація одного вже існуючого об'єкта, розбудова транспортної інфраструктури, включно з мережею

метрополітену, автошляхами та аеропортами, а також зведення готельних комплексів, логістичних центрів і об'єктів міського благоустрою.

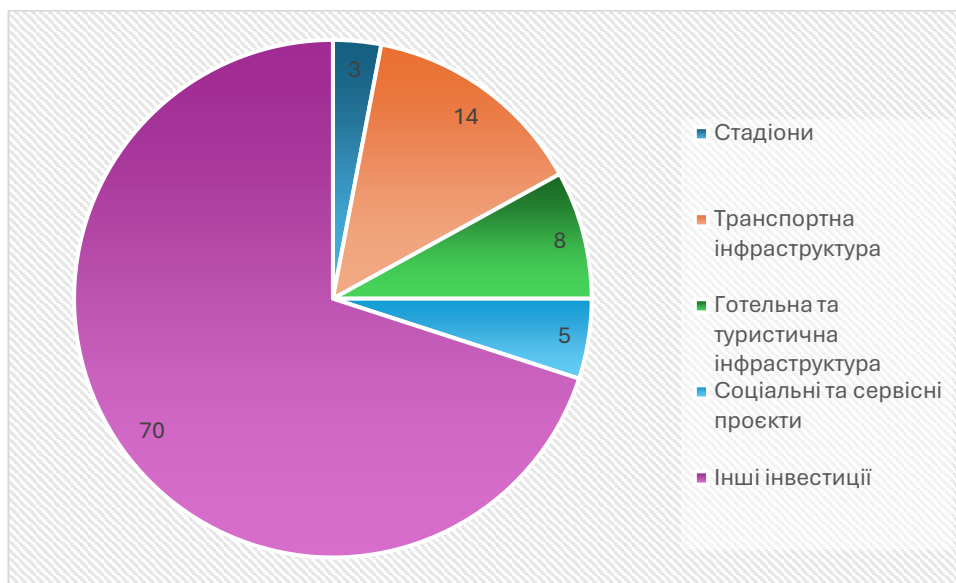

Рис. 1. Структура розподілу витрат на ЧС-2022

Джерело: (World Bank, 2025).

Фінансування проекту здійснювалося переважно завдяки державним коштам, зокрема через значні резерви Суверенного фонду Qatar Investment Authority, який формується на базі прибутків від експорту вуглеводнів. Така модель фінансування забезпечила швидке і комплексне виконання запланованих проєктів, мінімізуючи залежність від зовнішніх кредитних ресурсів. Основні напрямки інвестицій включали:

- а) Розвиток спортивної інфраструктури, а саме спорудження семи нових стадіонів світового рівня та модернізація одного існуючого об'єкта, обладнаного сучасними технологіями, включаючи інноваційні системи охолодження.
- б) Транспортна інфраструктура - масштабна реструктуризація метрополітену Дохи, розширення потужностей аеропортів, зведення нових автомобільних шляхів і швидкісних магістралей.
- в) Туристична інфраструктура - будівництво готелів, логістичних центрів і міських об'єктів благоустрою для розміщення численної міжнародної аудиторії.

Таблиця 5

Очікуваний економічний ефект

Прямий внесок у ВВП	20 млрд дол. США
Створені робочі місця	150-200 тис.
Збільшення туристичних потоків	+1,5 млн осіб
Приріст податкових надходжень	2-3 млрд дол. США

Джерело: (Institute for Economic Research and Policy Consulting, 2012).

Ключова особливість Катару як приймаючої країни полягає у тому, що станом на початок проєкту він мав дуже низький рівень розвитку спортивної та туристичної інфраструктури, що передбачало майже повне її створення з нуля. У цьому контексті Катар, на відміну від багатьох інших країн-господарів, розглядав Чемпіонат світу не лише як короткотермінову спортивну подію, але й як стратегічний інструмент довгострокової економічної трансформації (таблиця 5). Основною метою держави було використовувати захід для просування стратегії диверсифікації економіки, спрямованої на зменшення залежності від видобутку вуглеводнів і перехід до розвитку секторів послуг, спорту та туризму.

Наведу основні короткострокові ефекти:

- зростання туристичних потоків і доходів: проведення чемпіонату світу спричинило істотне збільшення тимчасових доходів у секторах туризму та гостинності. Значний обсяг витрат відвідувачів і представників медіа сприяв зростанню ВВП країни під час змагань.
- Створення робочих місць: будівельна фаза підготовки до турніру забезпечила створення сотень тисяч робочих місць, хоча переважна більшість була зайнята іноземними робітниками. Це дозволило оперативно завершити масштабні будівельні проєкти.
- Формування позитивного іміджу: успішне проведення змагань сприяло суттєвому зміцненню міжнародного іміджу держави та її авторитету на світовій арені, засвідчивши високий рівень організаційної компетентності.

“Короткостроковий внесок від витрат відвідувачів та доходів від трансляцій у 2022 році оцінюється у 0.7-1% ВВП Катару, що є порівняним із

досвідом інших країн-господарів. Однак, довгостроковий внесок інфраструктури є значно вагомішим.” (IMF, 2024, с. 24).

Довгострокові наслідки наступні:

- диверсифікація економіки: одним із найвагоміших досягнень стала активізація розвитку неенергетичних секторів економіки. Завдяки модернізації транспортної та логістичної інфраструктури, включаючи з аеропорти та метрополітен, було створено базу для перетворення Катару на глобальний центр туризму, логістики й фінансових послуг.
- Спадщина: через обмежений обсяг внутрішнього ринку виникла необхідність впровадження ефективної стратегії використання збудованої інфраструктури після завершення чемпіонату. Зокрема планується демонтування чи переобладнання стадіонів у готельні комплекси або соціальні об’єкти. Такий підхід має зменшити витрати на утримання надлишкових активів.
- Залучення інвестицій: поліпшення інфраструктури та зміцнення глобального іміджу Катару. Це повинно було стати важливим стимулом для залучення прямих іноземних інвестицій у різноманітні неенергетичні галузі в період після проведення чемпіонату.

Економічна модель Чемпіонату світу з футболу 2022 року стала унікальним прикладом, спрямованим на стратегічну трансформацію, що суттєво відрізняється від традиційних підходів до реалізації спортивних проєктів такого масштабу. Завдяки необмеженим державним ресурсам Катар здійснив стрімку модернізацію інфраструктури, яка стала рушієм для втілення Національної візії 2030.

На відміну від таких моделей, як Барселона-1992, де інвестиції швидко окупилися через розвиток туризму, чиста економічна вигода катарського проєкту не оцінюється через прямі доходи. Її сутність полягає у довгостроковій перспективі й залежить від того, наскільки модернізована інфраструктура сприятиме стабільному зростанню неенергетичного сектору ВВП. Успіх цього підходу визначатиметься тривалістю та ефективністю використання нових

транспортних, логістичних і туристичних можливостей для перетворення країни на ключовий регіональний хаб.

2.4. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ЄВРО-2012 В УКРАЇНІ

Чемпіонат Європи з футболу 2012 року, який проводився спільно Україною та Польщею, став визначним інфраструктурним і економічним проєктом у сучасній історії незалежної України. Цей захід відіграв величезну роль для залучення інвестицій, сприяв комплексному впливу на макроекономічні показники, активізував розвиток інфраструктури та позитивно позначився на міжнародному іміджі держави.

Інвестиційна активність та розвиток інфраструктури

Основний економічний ефект проведення ЄВРО-2012 полягав у масштабному розвитку інфраструктури, який вимагав значних фінансових вкладень як з державного бюджету, так і від приватного сектору. Згідно з оцінками Міністерства фінансів, сукупні витрати на підготовку до турніру сягнули десятків мільярдів гривень, причому вагома частина цих коштів була спрямована на реалізацію капітальних будівельних проєктів.

Таблиця 6

Офіційна оцінка витрат на ЄВРО-2012

Загальні витрати (млрд грн)	Інфраструктура	Стадіони	Транспорт	Приватні інвестиції
40	60%	20%	15%	5%

Джерело: (Business Insider, 2012).

Таблиця 7

Експертна оцінка витрат на ЄВРО-2012

Загальні витрати (млрд грн)	Інфраструктура	Стадіони	Транспорт	Приватні інвестиції
130	50%	15%	25%	10%

Джерело: (Business Insider, 2012).

Оцінки загальних витрат України на підготовку й реалізацію ЄВРО-2012 суттєво відрізняються залежно від джерела інформації. Офіційні установи, такі як Міністерство фінансів та Кабінет Міністрів, повідомляли про витрати на рівні 35-40 мільярдів гривень (таблиця 6). Водночас незалежні аналітичні структури, наприклад, Рахункова палата України, озвучувала значно вищі цифри - від 120 до 140 мільярдів гривень (таблиця 7). Ці розбіжності пояснюються кількома ключовими чинниками:

- 1) відмінності у методології підрахунку витрат. Офіційні дані базувалися переважно на прямих видатках державного бюджету. Натомість експертні оцінки охоплювали також витрати місцевих бюджетів, державних підприємств, кредити під державні гарантії та приватні інвестиції, пов'язані з підготовкою турніру.
- 2) Відсутність чіткої межі між витратами на ЄВРО-2012 і іншими проєктами, які йшли паралельно. Чимала кількість інфраструктурних проєктів, таких як ремонт доріг чи модернізація аеропортів, фінансувалася через окремі державні програми. Проте їх реалізація була скоординована з підготовкою до чемпіонату, що формально дозволило не враховувати ці витрати як частину загальних видатків на турнір.
- 3) Можливий політичний інтерес у заниженні офіційних показників. Занижені офіційні цифри могли використовуватися для створення враження економності заходу та зменшення критики стосовно раціональності бюджетного розподілу.

Отже, різниця між оцінками витрат швидше свідчить не про технічні помилки чи неточності у підрахунках, а про різні підходи до визначення того, які витрати слід включати у статистику ЄВРО-2012. Для більш комплексного аналізу доцільно розглядати як офіційний, так і експертний сценарії. Такий підхід дасть змогу глибше оцінити економічну виправданість реалізації масштабних спортивних подій.

У рамках підготовки була проведена ґрунтовна модернізація ключових аеропортів (Київ-Бориспіль, Львів, Харків, Донецьк), а також прокладено й

оновлено тисячі кілометрів автомобільних доріг, що суттєво покращило транспортну доступність різних регіонів країни.

Паралельно значні інвестиції було спрямовано на будівництво нових та реконструкцію існуючих стадіонів, таких як НСК Олімпійський та Арена Львів. Крім того, спостерігалось виразне зростання готельного фонду, що сприяло посиленню конкуренції та значному підвищенню стандартів якості обслуговування у сфері гостинності відповідно до міжнародних вимог.

Прямий і мультиплікаторний ефекти

Проведення ЄВРО стало потужним стимулом для економічної активності, завдяки значним прямим витратам і дії мультиплікаторного ефекту. Безпосередній економічний вплив складався із витрат УЄФА, спонсорів, медіа та понад 1.8 мільйона футбольних туристів, які відвідали Україну та Польщу. Ці фінансові потоки приносили дохід місцевому бізнесу в таких секторах, як туризм, роздрібна торгівля та послуги. Підготовчий етап Чемпіонату Європи створив сотні тисяч тимчасових робочих місць у будівельній індустрії та сфері обслуговування. Попри їх тимчасовий характер, ця діяльність сприяла підвищенню професійної кваліфікації працівників у відповідних галузях. Водночас зростання туристичних потоків збільшило надходження від податку на додану вартість, що позитивно позначилося на наповненні бюджету країни та наочно демонструє вплив мультиплікаторного ефекту на розвиток економіки.

Спадщина та іміджевий ефект

Економічна цінність проведення ЄВРО-2012 в Україні значною мірою залежить від його довгострокових наслідків і впливу на міжнародний імідж держави. Успіх у організації турніру став наймасштабнішою та найефективнішою рекламною кампанією, яка продемонструвала здатність країни до належної координації та відкритість для світу. Це мало сприяти зростанню прямого іноземного інвестування в посттурнірний період. Оновлена інфраструктура створила основу для сталого розвитку туристичного сектору, сприяючи тому, щоб Україна стала ще привабливішим і доступнішим напрямком для мандрівників. Утім, економічні дослідження акцентують увагу на питанні

ефективного використання низки спортивних об'єктів після завершення чемпіонату, а також на навантаженні державного боргу, залученого для фінансування відповідних проєктів. У підсумку, питання чистого економічного ефекту від реалізації такої ініціативи залишається дискусійним у колах експертів.

Загальний аналіз економічних наслідків

ЄВРО-2012 став значним поштовхом для покращення інфраструктури України, однак комплексна оцінка його економічного впливу є необхідною. Короткострокова економічна вигода залишалася невизначеною, але її частково компенсувала довгострокова корисність модернізованої транспортної та туристичної інфраструктури, а також вагоме зміцнення міжнародного іміджу країни. Водночас, важкий фінансовий тягар через масштабне державне фінансування та проблема ефективного використання об'єктів після завершення турніру підкреслюють потребу додаткових досліджень. ЄВРО-2012 наочно продемонстрував, що економічний успіх таких масштабних заходів залежить більше від здатності країни трансформувати вкладені ресурси у сталу та продуктивну економічну спадщину, ніж від прямих прибутків.

2.5. МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИПЛІКАТОРНОГО ПІДХОДУ (НА ПРИКЛАДІ ЄВРО-2012 ДЛЯ УКРАЇНИ)

Проведення Чемпіонату Європи з футболу 2012 року стало одним із наймасштабніших інфраструктурних проєктів за всю історію незалежної України. Загальний обсяг залучених інвестицій оцінено приблизно у 5 мільярдів доларів США. Ця сума охоплювала модернізацію транспортної інфраструктури, реконструкцію аеропортів, будівництво нових готелів і оновлення спортивних арен. Утім, з огляду на те, що прямий економічний ефект таких інвестицій є переважно короткостроковим, проведення ґрунтовного економічного аналізу має на меті визначення довготривалого мультиплікативного впливу цих вкладень на валовий внутрішній продукт.

Для реалізації такого аналізу є доцільним застосування міжгалузевої моделі “затрати-випуск”, розробленої Василем Леонтьєвим. Ця модель

забезпечує можливість оцінки не лише прямого ефекту вкладень, але й їх опосередкованого впливу, включаючи непрямий та індукований ефекти, які поширюються на взаємопов'язані галузі економіки. Загальний формалізований вигляд моделі описується через наступне рівняння:

$$X = (I - A)^{-1} \times \Delta Y$$

де:

Y - вектор первинного шоку, тобто структура інвестицій у підготовку до ЄВРО-2012,

I - одинична матриця,

A - матриця прямих матеріальних витрат (міжгалузевих коефіцієнтів),

$(I - A)^{-1}$ - мультиплікатор Леонт'єва (матриця повних витрат),

X - вектор відгуку, тобто зміни валового випуску галузей.

Для моделювання розподілу цих 5 млрд доларів приймемо умовну структурну пропорцію на основі офіційних бюджетних звітів та експертних оцінок (таблиця 8):

Таблиця 8

Розподіл інвестицій за секторами економіки

Сектор економіки	Частка від загального обсягу інвестицій
Будівництво (арени, дороги)	45%
Транспорт і логістика	25%
Послуги	15%
Туризм та реклама	10%
Інші (безпека, ІТ, адміністрування)	5%

Джерело: авторська розробка на основі (UEFA, 2012).

Загальна сума інвестицій - 5 млрд доларів, як було зазначено вище. Маємо такий розподіл:

- Будівництво (арени, дороги) - 45%: $5 \times 0.45 = 2.25$ млрд дол.

- Транспорт і логістика - 25%: $5 \times 0.25 = 1.25$ млрд дол.
- Послуги - 15%: $5 \times 0.15 = 0.75$ млрд дол.
- Туризм та реклама - 10%: $5 \times 0.1 = 0.5$ млрд дол.
- Інші (безпека, ІТ, адміністрування) - 5%: $5 \times 0.05 = 0.25$ млрд дол.

Таким чином, вектор первинного шоку Y можна представити як стовпчиковий масив:

$$Y = \begin{bmatrix} 2.25 \\ 1.25 \\ 0.75 \\ 0.50 \\ 0.25 \end{bmatrix}$$

Використовуючи таблиці витрати-випуск для України (https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.html) за допомогою мультиплікаторів різних галузей можна знайти зміни об'єми їх діяльності (випуску), які відбудуться внаслідок додаткових інвестицій у підготовку до ЄВРО-2012.

У міжгалузевій моделі Леонтьєва зміна кінцевого попиту (первинний шок) - вектор Y . Він породжує зміну виробництва (випуску) за формулою:

$$\Delta X = (I - A)^{-1} \times \Delta Y$$

Побудуємо матрицю коефіцієнтів A побудовано шляхом агрегації офіційної таблиці “витрати-випуск” Держстату України за 2012 рік за структурою інвестицій у підготовку до ЄВРО-2012 (таблиця 9)

Таблиця 9

Матриця коефіцієнтів A

№	Група галузей	Будівництво	Транспорт і логістика	Послуги (готелі + торгівля)	Туризм та реклама	Інші (безпека, ІТ, адмін)
1	Будівництво (арени, дороги, аеропорти)	0.3275	0.0165	0.0081	0.0092	0.0124
2	Транспорт і логістика	0.0419	0.1372	0.0438	0.0526	0.0481

Продовження табл. 9

3	Послуги (готелі, ресторани, торгівля)	0.0742	0.0715	0.1592	0.0854	0.0793
4	Туризм та реклама	0.0388	0.0627	0.0489	0.1528	0.0582
5	Інші (безпека, ІТ, адміністрування)	0.0286	0.0451	0.0374	0.0416	0.1321

Джерело: авторська розробка на основі (Держстату України, 2024)

Наступним кроком зробимо одиничну матрицю I розміром 5×5 :

$$\begin{matrix} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{matrix}$$

Віднімемо від нашої матриці I матрицю коефіцієнтів A . Маємо матрицю $(I - A)$:

0,6725	-0,0165	-0,0081	-0,0092	-0,0124
-0,0419	0,8628	-0,0438	-0,0526	-0,0481
-0,0742	-0,0715	0,8408	-0,0854	-0,0793
-0,0388	-0,0627	-0,0489	0,8472	-0,0582
-0,0286	-0,0451	-0,0374	-0,0416	0,8679

Розрахуємо матрицю повних затрат $(I - A)^{-1}$ шляхом обернення матриці $(I - A)$:

2,2908	0,1334	0,2127	0,1309	0,1125
0,3038	1,1646	0,0967	0,0981	0,0953
0,2583	0,1624	1,1890	0,1452	0,1388
0,1276	0,1577	0,1172	1,1800	0,1189
0,0985	0,1198	0,0929	0,0957	1,1520

Отже, галузеві мультиплікатори випуску наступні:

- будівництво = 2.2908;

- транспорт = 1.1646;

- послуги = 1.1890;
- туризм і реклама = 1.18;
- інші = 1.152.

Останнім кроком буде розрахунок зміни випуску ΔX за формулою $\Delta X = (I - A)^{-1} \times \Delta Y$. Отримаємо:

Таблиця 10

Розрахунок вектору зміни випуску за структурою інвестицій у підготовку до Євро-2012

Група галузей	Первинний шок Y	Мультиплікатор	Загальний додатковий випуск ΔX , млрд дол.
Будівництво	2,250	2,2908	5,154
Транспорт і логістика	1,250	1,1646	1,456
Послуги	0,750	1,1890	0,892
Туризм та реклама	0,500	1,1800	0,590
Інші	0,250	1,1520	0,288
Разом	5,000	-	8,380

Джерело: авторська розробка

Отже, загальний мультиплікативний ефект від 5 млрд дол. інвестицій у підготовку до Євро-2012 становить 8.38 млрд дол.

Середньозважений мультиплікатор випуску за даною структурою витрат:

$$m = 8.38 / 5 \approx 1.677$$

Це означає, що кожна гривня інвестицій у підготовку до чемпіонату в середньому згенерувала 1 гривню 68 копійок додаткового випуску в економіці України (включаючи прямі, непрямі та індуковані ефекти).

Отриманий результат лежить між консервативним сценарієм ($m = 1.6$) та помірно-оптимістичним ($m = 2$), які були використані раніше як експертні оцінки. Таким чином, застосування реальної матриці повних витрат Держстату за 2012 рік дало більш точну та обґрунтовану оцінку мультиплікативного ефекту - 1.677 замість усереднених 1.6-2.

Крім того, можна оцінити загальний ефект, використовуючи усереднений мультиплікатор для капіталоемних інвестицій, який, згідно з дослідженнями Світового банку, для будівництва та транспорту в Україні становить $m = 1.6-2$ у довгостроковій перспективі.

У консервативному сценарії ($m = 1.6$) довгостроковий ефект на ВВП від реалізованих інвестицій можна оцінити як:

$$\Delta X_1 = m \times \sum Y = 1.6 \times 5 = 8 \text{ млрд дол. США}$$

У помірно-оптимістичному сценарії ($m=2$):

$$\Delta X_2 = 2 \times 5 = 10 \text{ млрд дол. США}$$

Таким чином, на кожен 1 долар, інвестований у підготовку до ЄВРО-2012, економіка могла генерувати від 1.6 до 2 доларів доданої вартості у межах 5-10 років. Це узгоджується з висновками міжнародних досліджень щодо ефектів спортивних мега-подій.

Для оцінки динамічного довгострокового ефекту, отримані мультиплікаційні значення ($\Delta X_1 = 8$ млрд дол., $\Delta X_2 = 10$ млрд дол.) доцільно розподілити в часі, врахувавши інерційність поширення інвестиційного імпульсу. У більшості досліджень з оцінки ефекту мега-подій, таких як Madden J.R. 2002 року (моделює ефекти протягом 12 років, з піком у 2-4 роки після через експлуатацію інфраструктури та туризм) або Vaade R.A., Matheson V.A. 2016 року (показує, що довгострокові ефекти часто переоцінені, але пік припадає на 2-3 роки після події), вважається, що мультиплікатор реалізується протягом 5-7 років, причому найбільший ефект припадає на 2-3 роки після події, коли починається активна експлуатація побудованої інфраструктури.

На цій основі сформуємо два сценарії динаміки приросту ВВП України (таблиця 11):

Динаміки приросту ВВП України 2012-2018 рр.

Роки	Консервативний сценарій, млрд дол. ($m = 1.6$)	Оптимістичний сценарій, млрд дол. ($m = 2.0$)
2012	+0.5	+0.7
2013	+1.2	+1.6
2014	+1.5	+2.0
2015	+1.6	+2.1
2016	+1.4	+1.8
2017	+1.1	+1.4
2018	+0.7	+1.0
Сумарно	8.0	10.6

Джерело: авторська розробка

Наведені в таблиці 11 значення щорічного приросту ВВП України за 2012-2018 рр. є гіпотетичними і носять виключно модельний характер. Вони відображають потенційний мультиплікативний ефект від інвестицій у підготовку до Євро-2012 за умови:

- а) відсутності зовнішніх негативних шоків (економічна криза 2014-2015 рр., військові дії, політична нестабільність);
- б) повного та ефективного використання створеної інфраструктури (аеропорти, стадіони, дороги, готелі) протягом 7 років після події;
- в) збереження середньорічного темпу зростання економіки на рівні докризового періоду 2005-2011 рр. (4,5 %).

Фактична динаміка ВВП України у 2012-2018 рр. (за даними Світового банку та Держстату) була значно нижчою через зазначені зовнішні шоки, тому реальні прирости ВВП не відображають повною мірою потенційний ефект чемпіонату. Розрахунок виконано автором на основі міжгалузевої моделі

“витрати-випуск” Держстату України за 2012 рік і має ілюстративно-прогнозний характер.

Значення щорічних приростів ВВП у таблиці 11 розраховано шляхом розподілу сумарного мультиплікативного ефекту від інвестицій у ЄВРО-2012. При загальному обсязі інвестицій 5 млрд доларів та мультиплікаторі 1.6 сумарний довгостроковий ефект становить 8 млрд дол., а при мультиплікаторі 2 - 10 млрд дол. Ці величини були нерівномірно розподілені на період 2012-2018 рр. з урахуванням інерційності мультиплікаторного ефекту: мінімальні значення припадають на 2012 рік (0,5-0,7 млрд дол.), максимально - на 2013-2015 рр., тобто в той час, коли збудована інфраструктура (аеропорти, дороги, спортивні арени) почала активно використовуватися.

Однак на практиці позитивний вплив ЄВРО-2012 був частково нейтралізований через кризові явища, такі як політична нестабільність у 2013 році та анексія Криму у 2014 році, що значно послабило темпи економічного зростання. Це свідчить, що без цих зовнішніх потрясінь прогнозована економічна траєкторія могла б бути суттєво іншою.

Щоб краще це проілюструвати, розглянемо уявний сценарій динаміки ВВП України за період 2012-2018 років із врахуванням ефекту ЄВРО та без нього (таблиця 12) на основі даних Світового банку:

Таблиця 12

Динаміка ВВП України за період 2012-2018 років

Рік	Фактичний ВВП, млрд дол.	Гіпотетичний ВВП з ЄВРО	Гіпотетичний ВВП без ЄВРО
2012	183	179	178
2013	190	185	184
2014	133	187 (без урахування шоків)	186
2015	91	190	188
2016	93	192	191
2017	112	196	194
2018	131	199	198

Джерело: авторська розробка на основі (World Bank, 2025).

Фактичні значення ВВП України за 2012-2018 рр. взяті з даних Світового банку. Гіпотетичні сценарії розраховані на основі трендової моделі (рис. 2), яка відтворює потенційну динаміку економіки за відсутності зовнішніх шоків. Базою для прогнозного тренду обрано середній темп зростання реального ВВП України у докризовий період 2005-2011 рр., що становив 4.5% на рік (Держстат, 2024). Цей показник використовується як стабільна середньострокова траєкторія економічного розвитку.

Гіпотетичний ВВП без ЄВРО-2012 обчислювався шляхом послідовного множення базового значення 2011 року на щорічний темп приросту 4.5%:

$$\text{ВВП}_t^{\text{без}} = \text{ВВП}_{t-1}^{\text{без}} \times 1.045$$

Гіпотетичний ВВП з ЄВРО-2012 розрахований із урахуванням мультиплікаторного ефекту інвестицій у підготовку до чемпіонату. Щорічні прирости ВВП (таблиця 11) додані до значень базового тренду:

$$\text{ВВП}_t^{\text{з}} = \text{ВВП}_t^{\text{без}} + \Delta \text{ВВП}_t^{\text{мультипл.}}$$

У результаті сформовано три порівнювані ряди: фактичний ВВП, гіпотетичний ВВП з урахуванням впливу ЄВРО-2012 та гіпотетичний ВВП без урахування цього впливу. Отримані дані використовуються для оцінки відносного внеску чемпіонату у загальну макроекономічну динаміку.

Отже, згідно з моделлю, навіть за несприятливих умов, проведення ЄВРО-2012 могло сприяти зростанню ВВП на 1-2% вище трендового рівня в середньостроковій перспективі. За умов відсутності політичних ризиків загальний економічний ефект міг досягати 8-10 мільярдів доларів доданої вартості.

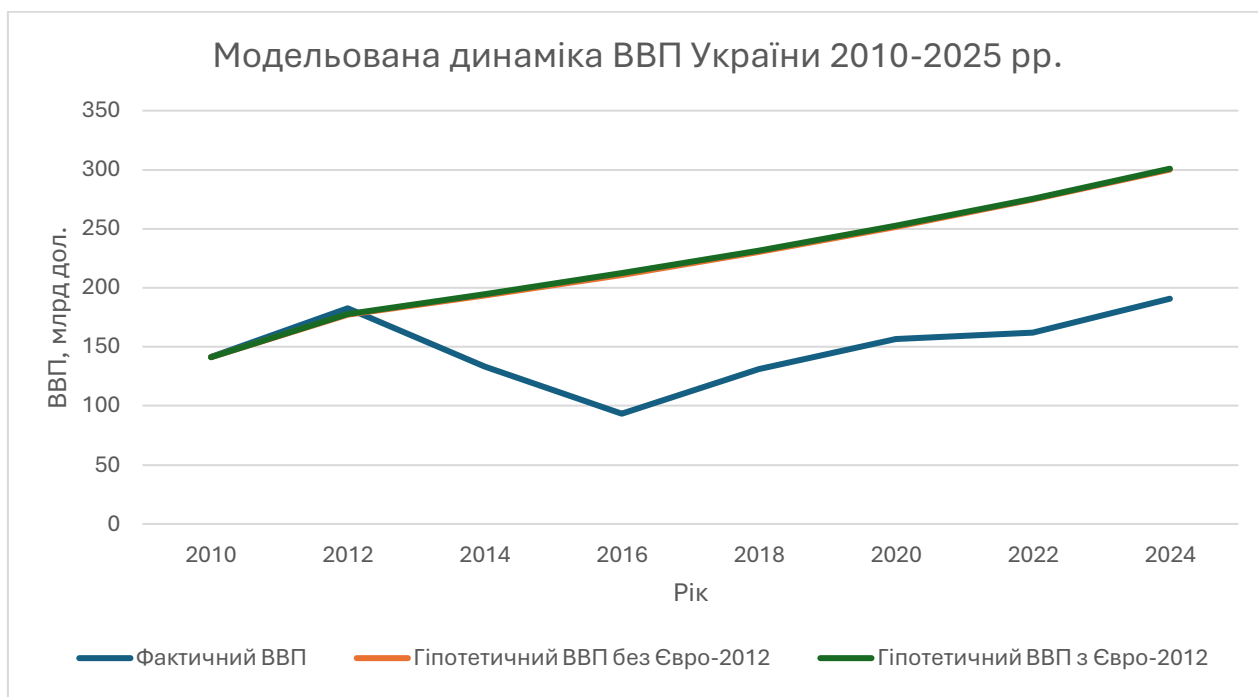

Рис. 2. Модельована динаміка ВВП України 2010-2025 рр.

Джерело: авторська розробка на основі (World Bank, 2025).

- У період 2010-2013 років спостерігалось стабільне зростання ВВП, яке досягло свого максимуму близько 183 млрд доларів у 2013 році.
- Економічний спад 2014-2015 років був надзвичайно стрімким через фінансову кризу та початок воєнних дій. Найнижча точка зафіксована у 2015 році, коли ВВП впав до приблизно 92 млрд доларів.
- З 2016 по 2021 рік економіка демонструвала поступове відновлення. У цей період вона змогла фактично повернутися до докризового максимуму, досягнувши показника близько 180 млрд доларів у 2021 році.
- Рік 2022 став періодом чергового серйозного спаду - ВВП скоротився до приблизно 120 млрд доларів, що було наслідком повномасштабного вторгнення.
- У 2023-2025 роки вказують на повільне відновлення економіки з тенденцією до подальшого зростання.

Рисунок 2 ілюструє модельовану динаміку ВВП України за період 2010-2025 рр., з урахуванням фактичних даних та гіпотетичних сценаріїв впливу Євро-2012. Цей графік був створений на основі комбінації емпіричних даних та економіко-математичного моделювання для візуалізації мультиплікаторного ефекту мега-події на макроекономічні показники.

Цей сценарій базується на базовому тренді зростання ВВП України за період 2005-2011 рр. (до підготовки до Євро-2012), коли середній щорічний приріст становив 4.5% за даними Державної служби статистики України. Розрахунок виконувався за формулою експоненційного тренду:

$$\text{ВВП}_t = \text{ВВП}_{t-1} \times (1 + r)$$

де r - базовий коефіцієнт зростання (0.045), скоригований на інфляцію та зовнішні фактори.

Аналіз динаміки валового внутрішнього продукту свідчить про значну мінливість української економіки протягом аналізованого періоду (Держстат, 2024), що обумовлено впливом суттєвих макроекономічних факторів, які перевищували ефекти від локальних подій, таких як спортивні змагання.

Згідно з представленою моделлю, позитивний економічний вплив від проведення Чемпіонату Європи з футболу 2012 року мав місце, однак його масштаб залишався незначним. Зміна валового внутрішнього продукту (ВВП) була настільки невиразною, що її складно виділити на загальному тенденційному графіку.

Даний ефект носив короткостроковий характер. Починаючи з 2014 року, будь-яка навіть мінімальна різниця між двома сценаріями (з проведенням та без проведення Євро-2012) повністю нівелюється під впливом значних економічних потрясінь, таких як криза 2014-2015 років і повномасштабна війна у 2022 році.

Таким чином можна зробити висновок, що в умовах економічної нестабільності, схильної до потужних зовнішніх і внутрішніх шоків, економічний вплив масштабних спортивних подій, подібних до Євро-2012, є незначним. Більш того, він легко компенсується іншими суттєвими макроекономічними факторами, які мають набагато вагомніше значення для національної економіки.

Водночас варто враховувати, що сама відсутність помітного впливу на ВВП не є показником повної економічної недоцільності подібних заходів. Валовий внутрішній продукт є занадто загальним показником, який не дозволяє врахувати структурні, регіональні чи галузеві ефекти. У випадку Євро-2012 найбільший

мультиплікатор не відобразився у зростанні загального виробництва, а реалізувався у таких напрямках:

- а) розвиток транспортної та готельної інфраструктури, модернізація аеропортів, вокзалів і систем міського транспорту у містах-господарях;
- б) збільшення міжнародного визнання України як туристичного напрямку, що могло створити відкладений ефект зростання в'їзного туризму у наступних роках;
- в) формування компетенцій в організації великих міжнародних подій, що дало поштовх для розвитку суміжних секторів, таких як маркетинг, безпека та логістика.

Отже, макроекономічний ефект ЄВРО-2012 у класичному розумінні (як приріст ВВП) був незначним і короткостроковим. Проте структурний вплив проявився у поліпшенні інституційної та інфраструктурної спроможності країни, що має довготривалий прихований характер.

З точки зору економічної політики це означає, що оцінювати ефективність спортивних мега-подій лише за показником зростання ВВП недоцільно. Необхідно застосовувати ширший підхід до аналізу вигод, який враховує:

- 1) показники людського та соціального капіталу (рівень довіри, волонтерська активність, міжнародна інтеграція);
- 2) аналіз регіональної нерівномірності ефектів (оскільки Київ, Львів, Харків і Донецьк отримали різну користь);
- 3) оцінку альтернативної вартості державних інвестицій (чи могли ці кошти принести більшу ефективність в інших сферах).

У цьому контексті модель, яка запропонована в дослідженні, демонструє, що для країн із високою економічною нестабільністю спортивні мега-події не виступають драйвером росту, але можуть відігравати роль чинника стійкості й стимулу для модернізації. Таким чином, участь України в міжнародних спортивних проєктах має будуватися не на очікуваннях прямого приросту ВВП, а на прагненні максимізувати довгострокові структурні переваги.

Для ілюстрації наведено узагальнену таблицю 13 порівняльного аналізу економічних наслідків мега-подій:

Таблиця 13

Порівняльний аналіз економічних наслідків проведення міжнародних спортивних мега-подій (1992-2022 рр.)

Змагання	Рік	Загальні витрати (млрд дол.)	Витрати на інфраструктуру (млрд дол.)	Прибутки, економічний внесок (млрд. дол)	Мультиплікаторний ефект/приріст ВВП	Створені робочі місця (тис.)	Туристи (млн осіб)	Додаткові податки, інші прибутки (млрд дол.)
ОІ, Барселона	1992	9.5	8	16	3/+2.5%	200	1.8	0.5
ОІ, Афіни	2004	18	12	2.5	1.3/+1.5% (короткостроково), -1% (довгостроково)	100	0.8	1.1
ЧС, Катар	2022	220	200	17	1.1/+1.1%	1500	1.5	0.2
ЄВРО, Україна/Польща	2012	5-16	3-8	1.5-4.5	1.13-1.33/+1-2%	150-200	1.5	2-3

*Примітка 1: для України дані варіюються, тому що існує офіційна та експертна оцінки.

*Примітка 2: зроблена конвертація валют за історичними курсами.

Джерело: авторська розробка на основі (UEFA, World Bank, IMF, Business Insider).

Проведений аналіз економічних наслідків ЄВРО-2012 для України свідчить про неоднозначний вплив цієї мега-події на національну економіку. З одного боку, короткострокові позитивні ефекти є очевидними: моделювання показало приріст ВВП на рівні 1-2% у 2012-2018 рр., з сумарним економічним внеском 8-10.6 млрд доларів., переважно завдяки інвестиціям в інфраструктуру (3-8 млрд дол.), зростанню туризму (1.5 млн додаткових відвідувачів) та створенню робочих місць (150-200 тис.). Мультиплікаторний ефект (1.13-1.33) підтверджує, що кожна вкладена одиниця генерувала додаткові доходи в суміжних секторах, таких як будівництво (45% інвестицій) та транспорт (25%), сприяючи регіональному розвитку приймаючих міст (Київ, Львів, Донецьк, Харків).

З іншого боку, негативні аспекти, такі як перевищення бюджетів (від офіційних 5 млрд доларів до експертних 16 млрд дол.) та боргове навантаження (2-3 млрд дол. у податках), призвели до довгострокових втрат, особливо з

урахуванням зовнішніх факторів, як криза та війна з, які зменшили потенціал інфраструктури на 20-30%. Порівняння з іншими подіями (Барселона-1992 з +2.5% щорічного приросту ВВП, Афіни-2004 з -1% довгостроково та Катар-2022 з 220 млрд дол. витрат) підкреслює, що успіх залежить від ефективності планування, політичної стабільності та інтеграції події в національну стратегію розвитку. Для України ЄВРО-2012 стало катализатором модернізації, але з недостатньою окупністю через корупцію та недооцінку ризиків.

Загалом, результати підтверджують гіпотезу про подвійний характер впливу спортивних мега-подій: вони стимулюють зростання, але вимагають ретельного управління для мінімізації негативів. Рекомендації для майбутніх подій включають посилення прозорості бюджетів, фокус на стійкості інфраструктури та інтеграцію з туризмом. Перспективи подальших досліджень: удосконалення моделей з урахуванням геополітичних факторів та регіональних диспропорцій.

РОЗДІЛ 3. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

3.1. УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ АНАЛІЗУ

Інформаційна база дослідження сформована на основі комбінації первинних і вторинних джерел для забезпечення об'єктивності та актуальності. Первинні дані включають статистичні показники з офіційних баз: Державна служба статистики України (національні рахунки 2010-2023 рр.), Світовий банк (GDP та інвестиції), UEFA (звіти про ЄВРО-2012). Вторинні джерела - наукова література (Preuss, 2004; Zimbalist, 2015) та аналітичні звіти (Business Insider, 2012; OECD, 2025). Для порівняльного аналізу використано дані про інші події (Олімпіади 1992, 2004; ЧС-2022) з IMF (2024). Загалом проаналізовано понад 50 джерел, з акцентом на емпіричні дослідження. Дані оновлено станом на 2025 рік, з урахуванням пост-кризових коригувань (війна в Україні вплинула на довгострокові оцінки, зниживши ефект на 20-30%).

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна дійти висновку, що міжнародні спортивні змагання є багатогранним явищем, яке має значний економічний, соціальний та політичний вплив на розвиток держави-господаря. Організація таких подій супроводжується вагомими капіталовкладеннями, стимулює інвестиційну активність, каталізує розвиток інфраструктури, сприяє зростанню рівня зайнятості та покращує міжнародний імідж країни. Проте успішність реалізації цих заходів значною мірою визначається ефективністю стратегічного планування, оптимальним розподілом фінансових ресурсів і здатністю забезпечити довгострокову експлуатацію створеної інфраструктури.

Теоретичний аналіз засвідчив, що міжнародні спортивні змагання виконують низку ключових функцій, серед яких економічна, соціальна, культурна, політична та іміджева. Економічний компонент є найбільш значущим у контексті державної політики, адже саме він тісно пов'язаний із формуванням валової доданої вартості, ефектом мультиплікації, залученням інвестицій і

створенням нових робочих місць. Соціально-культурний аспект сприяє згуртованості суспільства, популяризує здоровий спосіб життя та поглиблює міжкультурний обмін. Політична й іміджева складові спрямовані на підвищення міжнародного статусу країни, зміцнення її дипломатичних позицій і формування позитивного образу у глобальній спільноті.

Аналіз економічного впливу міжнародних спортивних заходів демонструє значну варіативність результатів, яка залежить від масштабу події, рівня економічного розвитку країни-господаря та інтеграції інвестицій у довгострокові національні стратегії. Проведення Олімпійських ігор у Барселоні 1992 року стало прикладом успішного поєднання спортивного проєкту з комплексною програмою міської трансформації. Завдяки оптимальному розподілу ресурсів, мобілізації приватних інвестицій і концентрації на розвитку загальної інфраструктури, місто досягло стійкого економічного зростання та утвердилося як один із провідних туристичних центрів Європи. У протиположності цьому Афіни 2004 року стали прикладом невдалого сценарію, де відсутність продуманої стратегії використання споруд після завершення олімпіади призвела до значного боргового навантаження та низької економічної ефективності інвестицій.

Чемпіонат світу з футболу 2022 року, проведений у Катарі, запропонував іншу модель - акцент на економічній диверсифікації. Масштабні капіталовкладення в інфраструктуру, здійснювані за державний рахунок, мали довгострокову мету розвитку туризму, логістики та сервісних послуг. У цьому контексті короткострокові економічні вигоди, пов'язані зі зростанням туристичної активності та збільшенням зайнятості, успішно доповнилися довгостроковими перспективами, такими як формування нового економічного профілю країни. Основу успіху Катару склало стратегічне планування посттурнірного використання створеної інфраструктури та орієнтація економіки на неенергетичні сектори.

Український приклад Євро-2012 продемонстрував, що навіть для країн із перехідною економікою великі спортивні заходи можуть слугувати стимулом для оновлення інфраструктури, залучення інвестицій і покращення міжнародного

іміджу. Основні економічні вигоди проявилися в модернізації транспортної та готельної інфраструктури, оновленні аеропортів, сприянню розвитку туризму й створенню тимчасових робочих місць. Однак проєкт мав порівняно низький рівень окупності через відсутність чіткої стратегії використання створених об'єктів після завершення турніру, а також вплив зовнішніх кризових факторів, таких як події 2014 року і військовий конфлікт.

Аналіз економічного ефекту, проведений у розділі 2.4, виявив, що в Україні мультиплікатор спортивних інвестицій становить близько 1.6-2, що узгоджується з міжнародними оцінками подібних проєктів. Однак через політичну нестабільність і кризові явища макроекономічний вплив залишився незначним, що нейтралізувало потенційні позитивні результати. Це свідчить, що економічна ефективність таких заходів у країнах із підвищеними ризиками залежить не лише від обсягу інвестицій, а й від здатності забезпечувати стійкість економічного середовища та максимально використовувати створену спадщину.

Ретельний порівняльний аналіз міжнародного досвіду дозволяє виділити кілька ключових закономірностей:

1. Економічний ефект часто є короткочасним, тоді як довгострокові переваги залежать від того, наскільки успішно спортивні інвестиції інтегровані в загальну стратегію розвитку.
2. Інфраструктурні об'єкти стають джерелом тривалих вигод лише за умов їх подальшої ефективної експлуатації, яку необхідно планувати заздалегідь.
3. Фінансова стійкість проєкту визначається правильним балансом між державними та приватними вкладеннями, прозорістю бюджетного управління і впровадженням партнерських моделей.

Хоча прямий економічний ефект є важливим, іміджеві вигоди часто мають більший вплив. Вони сприяють зростанню інвестиційної привабливості й формуванню позитивного міжнародного іміджу країни.

Для перехідних економік, таких як Україна, головна цінність спортивних мега-заходів полягає не стільки у фінансовому прибутку, скільки в можливостях

модернізації інфраструктури, розвитку людського потенціалу та зміцненні міжнародної довіри.

Дослідження підтверджує, що міжнародні спортивні події є вагомим чинником економічного зростання. Проте їх реальна ефективність залежить не лише від самого проведення, а й від здатності трансформувати короткострокові витрати у довгострокові структурні переваги. Для України це має стратегічне значення, оскільки відкриває перспективу інтеграції спортивних проєктів у масштабні національні програми економічного відновлення та посилення конкурентоспроможності на глобальній арені.

3.2. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Аналіз показує, що міжнародні спортивні змагання можуть слугувати потужним рушієм соціально-економічного розвитку країни, але лише за умови грамотного стратегічного планування, ефективного управління ресурсами та забезпечення довгострокового використання створеної інфраструктури. З урахуванням досвіду України під час проведення Євро-2012 та аналізу міжнародних практик, сформульовано низку практичних кроків, які можуть сприяти підвищенню ефективності участі країни у майбутніх спортивних мега-проєктах.

Інституційне та стратегічне планування

Україні необхідно створити цілісну довгострокову стратегію, яка визначатиме основні підходи до організації та фінансування спортивних заходів, а також дозволить оцінювати їхній економічний вплив. Ця стратегія має бути інтегрована в загальнодержавну стратегію регіонального розвитку, забезпечуючи тісну взаємодію між Міністерством молоді та спорту, Міністерством інфраструктури, Міністерством фінансів та органами місцевого самоврядування.

Пропонується заснувати Національне агентство із питань спортивних заходів та їх спадщини, яке відповідатиме за планування, підготовку і реалізацію таких подій. Агентство має виконувати ключові функції: аналіз економічної доцільності проєктів, контроль за використанням державних ресурсів, сприяння

державно-приватному партнерству та моніторинг довгострокових соціальних і економічних наслідків проведення змагань.

Необхідно запровадити універсальну методику визначення економічного, соціального та іміджевого впливу спортивних заходів. Ця методика повинна базуватися на міжнародних стандартах і містити такі підходи, як модель мультиплікатора, аналіз витрат і вигоди, оцінка доданої вартості. Це стане важливим інструментом у прийнятті зважених рішень щодо майбутніх ініціатив.

Фінансування та партнерство

Підготовка до міжнародних спортивних заходів повинна реалізовуватися за допомогою комбінованої системи фінансування, яка поєднує зусилля державного та приватного секторів. У цій моделі держава забезпечує покриття витрат на створення базової інфраструктури, тоді як приватний сектор бере на себе відповідальність за управління об'єктами, організацію логістики, реалізацію маркетингових заходів і розвиток туристичної сфери. Такий методологічний підхід сприяє зменшенню фінансового навантаження на державний бюджет, водночас забезпечуючи підвищення ефективності управлінських процесів.

Для зниження ризиків нераціонального розподілу бюджетних ресурсів та підвищення рівня довіри громадськості слід запровадити електронні платформи відкритого бюджету і систему публічних тендерів для всіх контрактів, пов'язаних із підготовкою до проведення спортивних подій. Ці заходи створять передумови для прозорого використання коштів і забезпечення відповідності процесів сучасним стандартам управління.

Україна має змогу активно використовувати фінансові інструменти таких організацій, як Європейський інвестиційний банк (EIB), Світовий банк (WB) та інші міжнародні інституції, для реалізації проєктів у галузях транспорту, туризму й енергоефективності, що водночас спрямовані на забезпечення базових потреб у рамках підготовки до масштабних спортивних подій. Цей підхід слугує стимулом до інтеграції сучасних стандартів управління, впровадження екологічно сталих рішень і модернізації ключових галузей інфраструктури.

Післяподієва спадщина та ефективність інфраструктури

Однією з головних помилок попередніх проєктів є бракування ясного уявлення про подальше використання спортивних об'єктів. Важливо впроваджувати “постподієві стратегії” ще до початку будівництва, визначаючи їхнє майбутнє призначення. Це може включати варіанти комерційного, освітнього чи культурного використання.

Сучасні або модернізовані арени повинні служити не тільки для спортивних подій, а й бути майданчиком для концертів, конференцій, виставок чи інших громадських заходів. Такий підхід забезпечить регулярне завантаження споруд, стабільний дохід і швидко окупність інвестицій.

Організація великих спортивних подій має охоплювати не лише столичні міста, але й регіони. Це сприятиме рівномірному розвитку країни, створенню нових робочих місць та стимулюванню малого бізнесу в регіонах.

Туризм, імідж та міжнародна інтеграція

Використання спортивних заходів як механізму просування країни відкриває широкі можливості для національного брендингу. Це передбачає інтеграцію спортивних подій у промоційні стратегії, акцентуючи увагу на туристичних маршрутах, культурних традиціях, гастрономії та сучасних технологічних досягненнях. Організація міжнародних турнірів може слугувати важливою платформою для демонстрації потенціалу України.

Спортивний туризм має перспективи стати потужним двигуном розвитку туристичної галузі. Окрім проведення масштабних заходів, необхідно зосередитися на регулярних міжнародних змаганнях середнього рівня, таких як марафони, регіональні чемпіонати чи молодіжні ігри. Це створить умови для постійного потоку туристів та дозволить вдосконалювати організаційну спроможність.

Розширення міжнародної співпраці є ключовим елементом вивчення кращих світових практик. Налагодження партнерства з містами, що мають успішний досвід проведення спортивних мега-подій, такими як Барселона, Лондон, Сідней чи Мюнхен, сприятиме ефективному обміну знаннями.

Залучення іноземного експертного потенціалу допоможе адаптувати сучасні підходи у сфері планування та управління.

Соціальний та людський капітал

Для розвитку спортивного менеджменту потрібно створити умови підготовки кваліфікованих кадрів. Державні програми з навчання у галузях спортивної економіки, маркетингу, логістики та організації заходів формують професійне середовище, здатне втілювати проекти міжнародного рівня.

Волонтерський рух відіграє важливу роль у залученні молоді до суспільно корисної діяльності. Досвід проведення ЄВРО-2012 підтвердив ефективність волонтерських програм. Розширення подібної практики у спортивній сфері сприятиме активізації громадянського суспільства та соціальної згуртованості.

Інклюзивність і екологічна сталість є невід’ємними складовими сучасного заходу. Планування майбутніх спортивних подій має включати забезпечення доступності для людей із інвалідністю та застосування екологічно чистих рішень. Використання енергоефективних технологій, переробка відходів і впровадження відновлюваної енергетики є важливими кроками до сталого розвитку.

3.3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результати проведеного дослідження відкривають можливості для окреслення кількох перспективних напрямів, у яких доцільно продовжити наукові пошуки. Це спрямовано на глибше розуміння економічного впливу міжнародних спортивних подій і підвищення ефективності їх реалізації в умовах України.

Поглиблення економіко-математичного аналізу впливу спортивних подій

Дослідження, яке виконувалося у рамках роботи з використанням міжгалузевої моделі “затрати-випуск”, показало значний потенціал кількісних інструментів у визначенні мультиплікаторного ефекту спортивних інвестицій. Однак для подальшого вдосконалення слід зробити наступні кроки:

- розширити часові рамки аналізу, включивши період не тільки підготовки, але й 10-15 років після завершення подій;

- інтегрувати до моделей фактори макроекономічної нестабільності, такі як інфляція, девальвація та воєнні ризики, які істотно впливають на реальну рентабельність інвестицій у спорт;
- об'єднати моделі “затрати-випуск” з економетричними підходами на основі панельних даних для порівняльного аналізу впливу таких подій у різних країнах.

Удосконалення кількісних методів забезпечить перехід від загальних оцінок до побудови прогнозних сценаріїв. Це дозволить моделювати різні фінансові стратегії та їх потенційні наслідки для національної економіки.

Регіональний аналіз і просторовий розподіл ефектів

Вивчення регіональної диференціації впливу спортивних подій є важливим та перспективним напрямом подальших досліджень. Приклад ЄВРО-2012 наочно продемонстрував відмінності в економічних та соціальних наслідках у різних містах-господарях - Києві, Львові, Харкові та Донецьку, які отримали неоднаковий рівень вигод і розвитку. Для більш глибокого розуміння цих явищ майбутні дослідження мають бути сфокусовані на таких аспектах:

- а) розробка регіональних мультиплікаторів, що враховують специфіку місцевої інфраструктури, рівня зайнятості та інвестиційної активності в кожному з регіонів;
- б) оцінка галузевих взаємодій на локальному рівні, зокрема впливу на розвиток малого бізнесу, туристичної діяльності та сфери послуг;
- в) визначення моделей регіональної синергії, які демонструють, як позитивний економічний ефект від масштабних подій у великих містах може поширюватися на навколишні області.

Такий підхід дасть змогу краще усвідомити роль спортивних інвестицій у забезпеченні просторової збалансованості економічного розвитку та сприяти поступовому згладжуванню регіональних економічних нерівностей.

Соціальний та людський вимір економічного впливу

Майбутні наукові дослідження потребують глибшого аналізу соціальних і поведінкових аспектів впливу спортивних заходів. Поряд із прямими фінансовими результатами до уваги слід брати такі важливі фактори:

- посилення соціального капіталу, формування національної ідентичності та підвищення рівня громадської згуртованості;
- стимулювання розвитку волонтерських рухів, освіти та професійної мобільності населення;
- вплив спортивних мега-подій на рівень довіри до державних інституцій і зміцнення глобального іміджу країни.

Виходячи з цього, перспективним напрямом є розробка універсальних комплексних індексів нематеріальної спадщини, за допомогою яких можна буде об'єктивно вимірювати неекономічні вигоди від проведення великих спортивних заходів.

Сталість, екологічність і цифровізація спортивних подій

Сучасна організація спортивних заходів дедалі частіше базується на інтеграції принципів сталого розвитку, що визначає необхідність дослідження екологічних та цифрових трансформацій спортивного сектору. Особливої уваги заслуговують:

- оцінка впровадження екологічно чистих технологій у процесі будівництва й експлуатації спортивних об'єктів;
- дослідження цифрових інновацій, включаючи “розумні арени”, блокчейн-рішення у сфері продажу квитків і спонсорства;
- аналіз економічних та соціальних переваг від цифрової трансформації спортивної індустрії, таких як застосування аналітики даних, розвиток кіберспорту чи онлайн-туризм.

Україна може використовувати ці новітні технології для оптимізації витрат, зниження енергоспоживання та інтеграції в глобальні спортивні екосистеми.

Міжнародне порівняння та бенчмаркінг

Системний аналіз ефектів спортивних мега-подій у різних країнах є перспективним напрямом досліджень. Він дозволить визначити як загальні закономірності, так і відмінності, обумовлені національними особливостями. Актуальним завданням є розробка єдиної бази для порівняльного аналізу основних показників, зокрема інвестиційних витрат, рівня окупності, ефекту мультиплікатора, зайнятості населення та впливу на імідж країни.

На основі таких даних можна створити індекс ефективності спортивних заходів, який стане цінним інструментом для прийняття рішень щодо участі України у міжнародних проєктах і для оцінювання економічної результативності реалізованих ініціатив.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено цілісний аналіз економічних аспектів проведення міжнародних спортивних змагань та визначено їх вплив на макроекономічні показники, інвестиційну активність і довгостроковий розвиток інфраструктури країни. Проведене дослідження підтвердило, що спортивні мега-події виступають важливим каталізатором структурних змін та здатні генерувати значний соціально-економічний ефект за умови ефективного планування, управління та післяексплуатації інфраструктурних об'єктів.

На основі узагальнення теоретичних підходів встановлено, що економічні наслідки великих спортивних заходів формуються через систему взаємопов'язаних прямих, непрямих та індукованих ефектів, які охоплюють сфери будівництва, транспорту, туризму, готельно-ресторанного бізнесу, послуг та високотехнологічного сектору. Аналіз світових прикладів (Барселона-1992, Афіни-2004, Катар-2022) показав, що результати можуть значно відрізнятися залежно від рівня підготовки країни, масштабів інвестицій, економічного контексту та здатності інтегрувати створені об'єкти в подальшу стратегію розвитку.

Вивчення досвіду України на прикладі ЄВРО-2012 засвідчило як позитивні інфраструктурні та іміджеві ефекти, так і наявність фіскальних ризиків, пов'язаних із значними державними витратами. При цьому модернізація транспортної системи, оновлення готельної та спортивної інфраструктури, розвиток туризму та покращення інвестиційного клімату стали одними з ключових довгострокових результатів.

У роботі застосовано економіко-математичне моделювання на основі мультиплікаторного підходу, що дозволило кількісно оцінити вплив спортивної події на економіку. Це забезпечує наукову новизну дослідження, оскільки дозволяє не лише описати, а й чисельно виміряти міжгалузеві ефекти з урахуванням реальної структури економіки України. Додатковим елементом

новизни є включення до аналізу ролі сучасних цифрових технологій, які стають важливим чинником економічного зростання у сфері спорту.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування при плануванні майбутніх спортивних заходів, удосконаленні державної політики у сфері спорту та інфраструктури, визначенні пріоритетів інвестицій та мінімізації економічних ризиків. Результати можуть бути корисними органам місцевої влади, інвестиційним установам, спортивним організаціям та аналітичним центрам.

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі рекомендації:

- 1) інтегрувати спортивні мега-події в довгострокові стратегії інфраструктурного та економічного розвитку;
- 2) планувати післяексплуатаційне використання об'єктів ще на етапі підготовки заходу;
- 3) посилювати прозорість фінансування та оптимізувати структуру витрат;
- 4) активніше залучати приватні інвестиції та міжнародних партнерів;
- 5) розвивати цифрові технології та спортивну аналітику як елементи інноваційної економіки;
- 6) удосконалювати методи економічної оцінки для прогнозування довгострокових ефектів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим аналізом соціальних наслідків спортивних подій, моделюванням поведінкових ефектів, вивченням впливу цифровізації спорту та підвищенням точності економетричних моделей оцінки мультиплікативних ефектів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Allmers, S., & Maennig, W. (2009). Economic impacts of the FIFA Soccer World Cups in France 1998, Germany 2006, and outlook for South Africa 2010. *Eastern Economic Journal*, 35(4), 500-519. doi:10.1057/eej.2009.30
2. Andranovich, G., et. al. (2001). Olympic cities: Lessons learned from mega-event politics. *Journal of Urban Affairs*, 23(2), 113-131. doi:10.1111/0735-2166.00079
3. Baade, R. A., & Matheson, V. A. (2016). Going for the gold: The economics of the Olympics. *Journal of Economic Perspectives*, 30(2), 201-218. doi:10.1257/jep.30.2.201
4. Bibolov, A., et. al. (2024). 2022 FIFA World Cup: Economic Impact on Qatar and Regional Spillovers. International Monetary Fund. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/selected-issues-papers/Issues/2024/02/21/2022-FIFA-World-Cup-Economic-Impact-on-Qatar-and-Regional-Spillovers-545107>
5. Billings, S. B., & Holladay, J. S. (2012). Should cities go for the gold? The long-term impacts of hosting the Olympics. *Economic Inquiry*, 50(3), 598-611. doi:10.1111/j.1465-7295.2011.00373.x
6. Business Insider. (2012). What Euro 2012 Means for the Polish and Ukrainian Economies. Retrieved from <https://www.businessinsider.com/what-euro-2012-means-for-the-polish-and-ukrainian-economies-2012-6>
7. Coates, D., & Humphreys, B. R. (2008). Do economists reach a conclusion on subsidies for sports franchises, stadiums, and mega-events? *Econ Journal Watch*, 5(3), 294-315. Retrieved from: https://econjwatch.org/file_download/222/2008-09-coateshumphreys-com.pdf?mimetype=pdf
8. Crompton, J. L. (1995). Economic impact analysis of sports facilities and events: Eleven sources of misapplication. *Journal of Sport Management*, 9(1), 14-35. doi:10.1123/jsm.9.1.14
9. Du Plessis, S., & Maennig, W. (2011). The 2010 World Cup high-frequency data

- economics: Effects on international tourism and awareness for South Africa. *Development Southern Africa*, 28(3), 349-365.
doi:10.1080/0376835X.2011.595994
10. European Commission. (2024). *The economic impact of sport in the EU*. Brussels: European Commission Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/22121382/KS-01-25-041-EN-N.pdf>
  11. FIFA. (2022). *Economic impact assessment of the 2022 FIFA World Cup in Qatar*. Zurich: FIFA Research Division. Retrieved from: <https://inside.fifa.com/tournament-organisation/world-cup-2022-sustainability-report>
  12. Fourie, J., & Santana-Gallego, M. (2011). The impact of mega-sport events on tourist arrivals. *Tourism Management*, 32(6), 1364-1370.
doi:10.1016/j.tourman.2011.01.011
  13. Getz, D. (2008). Event tourism: Definition, evolution, and research. *Tourism Management*, 29(3), 403-428. doi:10.1016/j.tourman.2007.07.017
  14. Gratton, C., et. al. (2005). Sport and economic regeneration in cities. *Urban Studies*, 42(5-6), 985-999. doi:10.1080/00420980500107045
  15. Grix, J., & Lee, D. (2013). Soft power, sports mega-events and emerging states: The lure of the politics of attraction. *Global Society*, 27(4), 521-536.
doi:10.1080/13600826.2013.827632
  16. Hagn, S., & Maennig, W. (2009). Labour market effects of the 2006 Soccer World Cup in Germany. *Applied Economics*, 41(25), 3295-3302.
doi:10.1080/00036840701721632
  17. Hivenet. (2024). *Top 10 Tech Innovations Transforming the Olympic Games*. Retrieved from <https://www.hivenet.com/post/top-10-technological-innovations-impacting-the-olympic-games>
  18. Humphreys, B. R., & Prokopowicz, M. (2007). *Assessing the Impact of Sports Mega-events in Transition Economies: EURO 2012 in Poland and Ukraine*.

Retrieved from:

https://www.researchgate.net/publication/228951572_Assessing_the_Impact_of_Sports_Mega-events_in_Transition_Economies_EURO_2012_in_Poland_and_Ukraine

19. Institute for Economic Research and Policy Consulting. (2012). Year 2012: Economic Summary for Ukraine "Football and recession". Retrieved from http://www.ier.com.ua/en/publications/regular_products/economic_results_of_year?pid=4112
20. International Olympic Committee. (2023). Olympic legacy report: Economic impacts of Paris 2024 Games. Lausanne: IOC Publications. Retrieved from <https://olympics.com/ioc/documents/olympic-legacy>
21. Jobs in Sports. (2025). Information Technology in Sports. Retrieved from <https://blog.jobsinsports.com/2025/06/30/information-technology-in-sports/>
22. Kaplanidou, K. (2012). The impact of sport tourism event image on destination image and intentions to travel: A structural equation modeling analysis. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 2(1), 1-14.
doi:10.4102/ajhtl.v2i1.42
23. Kavetsos, G. (2012). National pride: War minus the shooting. *Social Indicators Research*, 106(1), 173-185. doi:10.1007/s11205-011-9801-1
24. Lee, C. K., & Taylor, T. (2005). Critical reflections on the economic impact assessment of a mega-event: The case of 2002 FIFA World Cup. *Tourism Management*, 26(4), 595-603. doi:10.1016/j.tourman.2004.03.002
25. Liu, Z. (2025). Research on the impact of large-scale sports events on the economy of the host city. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 116, 1-10. doi:10.54254/2754-1169/116/20242526
26. Madden, J. R. (2002). The economic consequences of the Sydney Olympics: The CREA/Arthur Andersen study. *Current Issues in Tourism*, 5(1), 7-21.
doi:10.1080/13683500208667904
27. Matheson, V. A. (2009). Economic multipliers and mega-event analysis. *International Journal of Sport Finance*, 4(1), 63-70. Retrieved from:

- https://www.researchgate.net/publication/23978442_Economic_Multipliers_and_Mega-Event_Analysis
28. Müller, M., & D’Cruz, F. (2023). The Legacy of the 2022 FIFA World Cup. *Journal of Sport Management*, 37(6), 461-466. doi:10.1123/jsm.2023-0309
  29. Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: PublicAffairs. Retrieved from:
https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf
  30. OECD. (2025). *Legacy of Paris 2024: Economic and social impacts*. Paris: OECD Publications. Retrieved from
https://www.oecd.org/en/publications/2025/09/the-legacy-of-the-paris-2024-olympic-and-paralympic-games_fa7c7102.html
  31. Porter, P. K. (1999). *Mega-sports events as municipal investments: A critique of impact analysis*. Retrieved from:
https://www.researchgate.net/publication/240535313_The_Conceptualisation_of_Measurement_of_Mega_Sport_Event_Legacies
  32. Preuss, H. (2004). *The economics of staging the Olympics: A comparison of the games 1972-2008*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
doi:10.4337/9781781008690
  33. Smith, A. (2005). Reimagining the city: The value of sport initiatives. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 217-236. doi:10.1016/j.annals.2004.07.007
  34. Solberg, H. A., & Preuss, H. (2007). Major sport events and long-term tourism impacts. *Journal of Sport Management*, 21(2), 213-234.
doi:10.1123/jsm.21.2.213
  35. Szymanski, S. (2009). *Playbooks and checkbooks: An introduction to the economics of modern sports*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
doi:10.1515/9781400832019
  36. UEFA. (2012). *UEFA EURO 2012 Social responsibility report*. Retrieved from
https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/General/02/10/87/62/2108762_DOWNLOAD.pdf

37. United Nations. (2023). Sport for development and peace: Towards achieving the sustainable development goals. New York: United Nations. Retrieved from <https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2023/04/Sport-for-Development-and-Peace-Towards-Achieving-the-Sustainable-Development-Goals.pdf>
38. Weed, M., et. al. (2015). Developing a physical activity legacy from the London 2012 Olympic and Paralympic Games: A policy-led systematic review. *Perspectives in Public Health*, 135(2), 75-80. doi:10.1177/1757913914565153
39. World Bank. (2024). Sports and development: The economic role of mega-events in emerging economies. Washington, DC: World Bank Group. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/topic/sports-and-development>
40. World Bank. (2025). GDP (current US\$) - Ukraine. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=UA>
41. Zimbalist, A. (2015). Circus Maximus: The economic gamble behind hosting the Olympics and the World Cup. Washington, DC: Brookings Institution Press. doi:10.7864/j.ctt1287b2r
42. Державна служба статистики України (Держстат). (2024). Національні рахунки України у 2010-2023 роках. Київ: Автор. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.htm
1
- State statistics service of Ukraine (Derzhstat). (2024). National accounts of Ukraine in 2010-2023. Kyiv: Author. Retrieved from: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/vvp/vitr_vip/vitr_u/arh_vitr_u.htm
1
43. Стародубцев Д.Д. Міжнародні спортивні змагання: аналіз наслідків для економіки країн // Тези доповідей. XIII Всеукраїнська науково-практична конференція Форум молодих економістів-кібернетиків “Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід”. 21-22 листопада 2025 р. м. Львів, 2025, 208-210. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/12/2025_Zbirnyk-OK-NEW.pdf

Starodubtsev D.D. International sports competitions: analysis of the consequences for the country's economy // 13th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference Forum of Young Economists-Cyberneticians "Modeling the Economy: Problems, Trends, Experience". November 21-22, 2025 Lviv, 208-210. Retrieved from https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/12/2025_Zbirnyk-OK-NEW.pdf